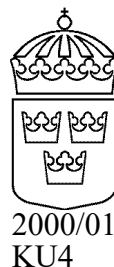

Konstitutionsutskottets betänkande

2000/01:KU4

Riksdagens arbetsformer

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas ett förslag i budgetpropositionen om ändring i riksdagsordningen såvitt gäller indelningen i utgiftsområden (prop. 2000/01:1 volym 7 yrkande 1). Vidare behandlas 28 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 1999 och 44 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2000. De frågor som tas upp i motionerna är av skilda slag och rör bl.a. riksdagens arbetsår, ledamöternas placering i plenisalen, debatterna i riksdagens kammare, den allmänna motionstiden, utskottsorganisationen, beredningen av vissa frågor, utskottssammanträdena, voteringarna i kammaren, duandet i riksdagsprotokoll, registrering av lobbare, riksdagsledamöternas arbetssituation, riksdagens öppnande, vissa riksdagsseminang, riksdagskontor i Göteborg, TV-sändningar från politiska forum, 020-nummer till riksdagen, det interna miljöarbetet, riksdagens IT-policy samt registreringen av ledamöters ekonomiska intressen. Utskottet föreslår en mindre ändring i lagen (1996:810) om registrering av ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen. Utskottet tillstyrker vidare regeringens lagförslag. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Propositionen

1999/2000:1, volym 7, utgiftsområde 13, vari föreslås att riksdagen

1. antar regeringens förslag till ändring i riksdagsordningen.
Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.
Lagförslaget bifogas betänkandet som *bilaga 1*.

Motionerna

Motioner från allmänna motionstiden 1999

1999/2000:K203 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hur ledamöternas möjligheter till arbete i valkretsens skall kunna underlättas.

1999/2000:K205 av Gudrun Lindvall (mp) vari yrkas att riksdagen beslutar att reglerna för riksdagsprotokollet ändras i enlighet med motionens förslag.

1999/2000:K206 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

10. att riksdagen beslutar om ändring av riksdagens arbetsformer i enlighet med vad som anförts i motionen,

1999/2000:K212 av Per Bill (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att det i samtliga utskott blir tillåtet att använda sig av bärbara datorer under pågående sammanträde i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar att det blir tillåtet att använda sig av bärbara datorer i kammaren under pågående förhandlingar i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:K215 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen beslutar att uppdra åt förvaltningskontoret att anmoda den resebyrå som ger reseservice till riksdagens ledamöter att ta fram en lista över hotell som inte har pornografiska alster i sitt utbud av videofilmer eller TV-kanaler.

1999/2000:K219 av Amanda Agestav (kd) vari yrkas att riksdagen beslutar om inrättandet av ett familjeutskott.

1999/2000:K225 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om registrering av lobbyister.

1999/2000:K226 av Lars Tobisson och Gunnar Hökmark (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att platsfördelningen i riksdagens plenisal skall ske efter partitillhörighet och inte efter valkrets.

1999/2000:K263 av Jan-Evert Rådström och Tomas Högström (m) vari yrkas att riksdagen beslutar ändra den allmänna motionsperioden till att gälla under hela riksdagsåret med begränsning för ordinarie valår i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:K265 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger talmanskonferensen till känna vad i motionen anförts om behovet av att beakta jämställdhetsaspekter i utskottens beredningsarbete,

3. att riksdagen ger talmanskonferensen i uppdrag att utreda riksdagens arbetsformer och arbetssätt och komma med förslag till förändringar så att både kvinnor och män kan arbeta i den på lika villkor.

1999/2000:K271 av Lars Lindblad och Ola Karlsson (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att organisatoriskt föra de areella näringarna till näringsutskottet och renodla dagens miljö- och jordbruksutskott till ett miljöutskott i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:K287 av Harald Nordlund (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar i enlighet med vad i motionen anförts om en ändring av motionstiden under riksdagsåret.

1999/2000:K288 av Catharina Elmsäter-Svärd och Carl Fredrik Graf (m) vari yrkas att riksdagen ger talmanskonferensen i uppdrag att snarast lägga fram förslag som innebär att kammaren som huvudregel övergår till att arbeta med fasta voringstider.

1999/2000:K291 av Henrik S Järrel (m) vari yrkas att riksdagen begär att talmanskonferensen/förvaltningsstyrelsen närmare utreder förutsättningarna och formerna för riksdagens utseende av "Årets entreprenör" i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:K295 av Rigmor Ahlstedt (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger talmanskonferensen till känna vad i motionen anförts om en översyn av riksdagsledamöternas arbetsrutiner i utskottsarbetet.

1999/2000:K296 av Rigmor Ahlstedt (c) vari yrkas att riksdagen ser över möjligheterna att genomföra Riksdagens dag i hela Sverige.

1999/2000:K300 av Charlotta L Bjälkebring m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen uppdrar åt talmanskonferensen att framlägga förslag om information till riksdagen om arbetet i Nordiska rådet i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:K305 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en utredning när det gäller att göra politiken mer tillgänglig via TV-utsändningar.

1999/2000:K307 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att införa 020-nummer till riksdagen.

1999/2000:K325 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa ett medicinalutskott i riksdagen.

1999/2000:K332 av Eva Flyborg m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att ge talmanskonferensen i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag till en reformerad motionstid i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:K333 av Carin Lundberg och Sven-Erik Österberg (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att slopa den allmänna motionstiden och i stället inför motionsrätt under hela riksdagsåret.

1999/2000:K338 av Sven Bergström m.fl. (c, m, mp) vari yrkas att riksdagen beslutar uppdrar åt talmanskonferensen att utreda och lägga fram förslag till en ändring av riksdagsordningen i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:U505 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen beslutar att svenska Europaparlamentariker ges möjlighet att delta i särskilda debatter i Sveriges riksdag.

1999/2000:A806 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar att, tillsammans med riksdagens partier, initiera en översyn av kvinnors och mäns inflytande i riksdagsarbetet.

Motioner från allmänna motionstiden 2000

2000/01:K205 av Harald Nordlund (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar om en ändring av motionstiden under riksdagsåret i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:K213 av Bertil Persson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar infoga dataenheten i Riksdagsbiblioteket i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:K214 av Bertil Persson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att inrätta ett forskningsutskott i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:K220 av Rolf Gunnarsson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar om ändring av arbetsordningen för Sveriges riksdag.

2000/01:K222 av Jan-Evert Rådström och Thomas Högström (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar ändra den allmänna motionsperioden till att gälla under hela riksdagsåret med begränsning för ordinarie valår i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:K223 av Rigmor Stenmark (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening att riksdagsledamöternas gäster vid riksdagens högtidliga öppnande bereds plats på plenisalens läktare.

2000/01:K227 av Amanda Agestav och Gustaf Essen (kd, m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att Riksdagsstyrelsen låter utreda förutsättningarna för att inrätta ett familjepolitiskt utskott.

2000/01:K239 av Bertil Persson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa lobbingsregistrering.

2000/01:K240 av Harald Nordlund (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen lägger fram förslag till sådana förändringar i riksdagsordningen att miljö- och jordbruksutskottet ändras till miljöutskottet.

2000/01:K243 av Bengt Sifverstrand (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att registret över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen skall göras obligatoriskt.

2000/01:K249 av Eva Flyborg m.fl. (fp, s, v, kd, mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar inrätta ett regionalt riksdagskontor i Göteborg.

2000/01:K254 av Carl Erik Hedlund m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen utreder förutsättningarna för att ge riksdagen fler tillfällen att väcka motioner.

2000/01:K288 av Cristina Husmark Pehrsson och Lars Björkman (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att snarast tillse att lika regler gäller i riksdagens samtliga utskott vad gäller ersättares tjänstgöring i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:K289 av Sten Tolgfors m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen beslutar att införa fasta voringstider i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen beslutar att tillåta utskottsmöten under plenumtid i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen beslutar att tillåta placering av assistenter på ledamöternas hemort i enlighet med vad som anförs i motionen.
4. Riksdagen beslutar att i enlighet med vad som anförs i motionen dela upp debatterna i små och stora debatter, samt att tidsbegränsa de mindre.
5. Riksdagen beslutar att tillåta att skriftliga röstförklaringar tas till protokollet i enlighet med vad som anförs i motionen.
6. Riksdagen beslutar att ge talmannen i uppdrag att inleda samtal med partierna för att få till stånd en överenskommelse om att få ner antalet voringar och rösträkningar i enlighet med vad som anförs i motionen.
7. Riksdagen beslutar att utreda möjligheten att vora via Internet i enlighet med vad som anförs i motionen.
8. Riksdagen beslutar att införa en årlig, större debatt om samhällets utveckling i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:K290 av andre vice talman Eva Zetterberg och Karin Svensson Smith (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att påskynda och förstärka riksdagens interna miljöarbete genom att bl.a. införa ett miljöledningssystem i enlighet vad som anförs i motionen.

2000/01:K297 av Rigmor Stenmark (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad i motionen anförts om att samtliga utskott får i uppdrag att ägna minst ett utskottssammanträde per riksdagsår åt barn- och ungdomsfrågor.

2000/01:K300 av Per Bill (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen beslutar att det i samtliga utskott blir tillåtet att använda sig av bärbara datorer under pågående sammanträde.

2. Riksdagen beslutar att det blir tillåtet att använda sig av bärbara datorer i kammaren under pågående förhandlingar.

2000/01:K303 av Bo Lungren m.fl. vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

7. Riksdagen beslutar om ändring av riksdagens arbetsformer i enlighet med vad som anförts i motionen.

2000/01:K317 av Lars Lindblad och Ola Sundell (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att organisatoriskt föra de areella näringarna till näringsutskottet och renodla dagens miljö- och jordbruksutskott till ett miljöutskott.

2000/01:K318 av Annelie Enochson och Rigmor Stenmark (kd, c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar om att få större inslag av offentlighet i utskottsarbetet i enlighet med vad som anförts i motionen.

2000/01:K322 av Cristina Husmark Pehrsson och Cecilia Magnusson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att inte tillsända riksdagen propositioner och skrivelser, förutom budgetpropositionen, som löper samtidigt med den allmänna motionstiden.

2000/01:K326 av Lars Tobisson och Gunnar Hökmark (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att platsfördelningen i riksdagens plenisal skall ske efter partitillhörighet och inte efter valkrets.

2000/01:K329 av Hans Hoff (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att utreda förutsättningarna för hur skolelever från hela Sverige kan få bättre möjligheter att besöka riksdagen.

2000/01:K334 av Majléne Westerlund Panke och Nils-Erik Söderqvist (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2000/01:KU4

Riksdagen beslutar om en översyn av ledamots motionsrätt enligt vad i motionen anförts.

2000/01:K336 av Kenneth Kvist m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att uppdra åt talmannen och riksdagsstyrelsen att lägga fram förslag till ändring av riksdagsordningen så att riksdagens roll som ledande forum för samhällsdebatt förstärks enligt vad i motionen anförts.

2000/01:K338 av Sven Bergström (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar om ändring av rutinerna för undertecknande av riksdagsmotioner i enlighet med vad som anförts i motionen.

2000/01:K357 av Henrik S Järrel (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar uppdra åt riksdagsstyrelsen att närmare bereda formerna för riksdagens utseende av "Årets Entreprenör" på sätt som anförts i motionen.

2000/01:K361 av andre vice talman Eva Zetterberg och Kenneth Kvist (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar om obligatorisk registrering av riksdagsledamöters åtagande och ekonomiska intressen enligt vad i motionen anförts.

2000/01:K365 av Per Bill och Eva Flyborg (m, fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar om ändring i enlighet med vad i motionen anförts om att avskaffa riksdagens IT-policy vad gäller bruk av riksdagens datorer.

2000/01:K367 av Kent Härstedt (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar att huvuddelen av de framgent ökande resurserna som avsatts för ledamotsstöd skall användas i respektive ledamots valkrets för kontakter och relationer med respektive parti, medborgare, föreningsliv, myndigheter och näringsliv samt att riksdagen med utgångspunkt i Demokratiutredningens rapporter och slutsatser överväger behovet av ökat stöd lokalt och regionalt för utökade medborgarkontakter.

2000/01:K386 av Jan Backman (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att riksdagsstyrelsen ger riksdagsutredningen i uppdrag att lägga fram ett förslag om sådan ändring i riksdagsordningen att ett nytt motionsinstitut inrättas i enlighet med vad som anförts i motionen.

2000/01:K393 av Tomas Högström och Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen beslutar att flytta debatterna med anledning av utskottsbetänkandena till förstakammarsalen.

2. Riksdagen beslutar att se över debattreglerna i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:K398 av Lars Leijonborg m.fl (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

10. Riksdagen beslutar att svenska Europaparlamentariker ges möjlighet att delta i särskilda debatter i Sveriges riksdag i enlighet med vad som i motionen anförs.

2000/01:MJ711 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

39. Riksdagen beslutar att tillsätta en grupp som kan se över riksdagens rutiner i syfte att minimera påverkan på miljön.

Utskottet

Ändring i riksdagsordningen

Propositionen

Regeringen föreslår i proposition 2000/01, volym 7, såvitt nu är i fråga, att föreskrifterna i riksdagsordningen skall ändras så att utgiftsområdena 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv ersätts av utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv. För att förtydliga finansieringen av arbetsmarknadspolitiken i sin helhet och skapa förutsättningar för en bättre samlad resultatredovisning till riksdagen föreslår regeringen att utgifterna för arbetsmarknadspolitiken samlas under utgiftsområdet. Regeringen föreslår att vissa anslag från utgiftsområde 14 flyttas till utgiftsområde 13. Utgifterna för bidrag till arbetslöshetsersättning har utbetalats från det under utgiftsområde 13 uppförda anslaget A1 Bidrag till arbetslöshetsersättning. Aktivitetsstöd har utbetalats från anslaget A2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Från budgetåret 2001 föreslås att bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd utbetalas från det uppförda ramanslaget 22:2 Bidrag till arbetslöshet och ersättning och aktivitetsstöd under utgiftsområde 13. Förändringen sker bl.a. för att tydliggöra att utgifterna för dessa ändamål hänger samman. Ersättningen för dem som deltar i program med aktivitetsstöd motsvarar den arbetslöshetsersättning som deltagarna skulle vara berättigade till om de var arbetslösa. Omfattningen på programmen påverkar också den öppna arbetslösheten och därmed utgifterna för arbetslöshetsersättning. En sammanläggning förtydligar detta samband och skapar samtidigt större möjligheter att vid behov göra omprioriteringar under löpande budgetår mellan arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd. Ändringarna i riksdagsordningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.

Arbetsmarknadsutskottet har tillstyrkt regeringens förslag om ändring av utgiftsområden.

Konstitutionsutskottets bedömning

Indelningen av statsbudgeten i utgiftsområden infördes den 15 september 1996. Till grund för beslutet låg dels Riksdagsutredningens arbete med reformering av riksdagsarbetet som talmanskonferensen lagt fram i förslagen 1993/94:TK1–3, dels ett förslag av en arbetsgrupp inom talmanskonferensen som lades fram i förslaget 1995/95:TK2. Riksdagsutredningen framhöll att det ankommer på riksdagen att fatta beslut om indelning i utgiftsområden och på regeringen att i budgetpropositionen fördela sina förslag till utgiftsanslag i enlighet med riksdagens beslut. I del 2 (1993/94:TK2) framhålls att den utgiftsområdesindelning som riksdagen använder sig av i sina huvuddrag kan väntas bli tämligen beständig när den väl fastställts eftersom den knyter an till utskottets ansvarsområden enligt tilläggsbestämmelserna till riksdagsordningen. Från ett år till ett annat kan dock smärre justeringar behöva göras, t.ex. i fråga om vilket utgiftsområde ett enskilt anslag skall höra till. Beslut om sådana justeringar av områdesindelningen borde fattas av riksdagen på förslag av konstitutionsutskottet sent på våren och den nya indelningen i utgiftsområden kan därefter ligga till grund för den redovisning som regeringen skall lämna i sitt kommande budgetförslag.

Utskottet vill understryka vikten av att ändringar i utgiftsområdesindelningen kan beslutas under våren om de skall ligga till grund för regeringens kommande budgetförslag under hösten. Det är självfallet inte tillfredsställande att bestämmelser som inte trätt i kraft skall tillämpas i budgetarbetet. Konstitutionsutskottet förutsätter att den nu aktuella ordningen med förslag om ändring i utgiftsområden i budgetpropositionen är att se som engångsföreteelse och har liksom arbetsmarknadsutskottet inte någon erinran i sak mot förslaget.

Konstitutionsutskottet tillstyrker regeringens förslag till ändring i riksdagsordningens tilläggsbestämmelser 4.6.15 och 5.12.1. med den ändringen att lagen träder i kraft den 20 november 2000 och tillämpas första gången beträffande statsbudgeten för år 2001. Ändringen syftar till att riksdagens beslut om budgeten för år 2001 skall kunna fattas i föreskriven ordning.

Riksdagens arbetsår**Gällande regler**

Enligt 1 kap. 1 § riksdagsordningen hålls ordinarie val till riksdagen i september. Enligt 1 kap. 2 § inleds nytt riksmöte, under år då ordinarie val inte hålls, på dag i september som riksdagen fastställt vid föregående riksmöte. Enligt 3 kap. 5 § regeringsformen samlas nyvald riksdag på femtonde dagen efter valdagen, dock tidigast på fjärde dagen efter det att valets utgång kungjorts.

Enligt 1 kap. 7 § riksdagsordningen leder talmannen eller, i hans eller hennes ställe, vice talman riksdagens arbete. Riksdagsstyrelsen överlägger om planeringen av riksdagsarbetet, leder riksdagsförvaltningen samt beslutar om ärenden av större vikt rörande riksdagens internationella kontaktverksamhet. Riksdagsstyrelsen består av talmannen som ordförande samt tio andra ledamöter som riksdagen utser inom sig för riksdagens valperiod.

De partigrupper i riksdagen som motsvarar partier med minst fyra procent av rösterna i hela riket vid senaste val till riksdagen utser vardera en företrädare som skall samråda med talmannen om arbetet i kammaren.

Motionerna

Rolf Gunnarsson (m) begär i motion 2000/01:K220 att riksdagens arbetsår förlängs. Sommaruppehållet borde förkortas och riksdagsarbetet börja igen den 15 augusti. Också jul- och nyårsuppehållet borde förkortas. Under den tid riksdagen är samlad är arbetstempot högst och arbetssituationen skulle enligt motionen förmodligen förbättras om riksdagsarbetet var i gång under en större del av året.

Ulla Hoffmann m.fl. (v) tar i motion 1999/2000:K265 upp bl.a. frågan om arbetsårets förläggning i ett jämställdhetsperspektiv (yrkande 3 delvis). Motionärerna framhåller att formerna för riksdagsarbetet i stort sett är oförändrade sedan jordbrukssamhällets tid och den tid då enbart män satt i riksdagen. Skall både kvinnor och män kunna vara riksdagsledamöter och samtidigt ha familj och vänner är det därför angeläget att sprida arbetet jämnare över året. Ett alternativ vore att låta riksdagen sammanträda tre dagar i veckan i tio månader om året för att utjämna arbetsbelastningen.

Bakgrund

Den 1 januari 1996 genomfördes vissa förändringar när det gäller riksmötets längd. Ändringarna innebar att riksmötet pågår tills nytt riksmöte börjar, att sommaruppehållet förkortades och att talmannen beslutar vilka längre uppehåll (plenifria veckor) som skall göras i kammarens arbete (bet. 1993/94: KU18). Till grund för ändringarna låg ett förslag från talmanskonferensen (förs. 1993/94:TK1). Där framhölls att en reform av riksmötet var angelägen för att hävda riksdagens ställning och ge riksdagen möjlighet att anpassa riksdagsarbetet till utvecklingen. En mer flexibel planering av riksdagsåret förutsätter enligt förslaget att riksdagen inte är bunden av en tidsram för arbetet. Den tidigare gällande slutpunkten den 15 juni borde därför utgå. Talmannen och talmanskonferensen borde i stället få vidgade befogenheter och ökat ansvar när det gäller den årliga planeringen av riksdagsarbetet. Kammarens sammanträdesplan skulle styra och ange ramarna för riksdagsarbetet. Planeringen borde avse hela valperioden. Plenifria veckor borde läggas in regelbundet i kammarens arbetsschema och längre plenifria uppehåll göras kring jul, påsk och under sommaren. Riksmötet borde normalt inledas i september och sommaruppehållet normalt börja i juni. Riksdagen skulle dock inte bindas till några definitiva tidsramar. De angivna ramarna borde endast ses som riktlinjer för planeringen av den närmast överblickbara framtiden.

Konstitutionsutskottet framhöll att riksdagen i sitt arbete inte borde bindas till några definitiva tidsramar och att planeringen ankommer på talmannen i samråd med talmanskonferensen.

2000/01:KU4

Utskottets bedömning

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av en någorlunda jämn arbetsbelastning under riksdagsåret. Arbetsperioderna mellan de plenifria veckorna är oftast mycket intensiva medan sommaruppehållet är förhållandevis långvarigt. Det är emellertid talmannens ansvar att efter överläggning i riksdagsstyrelsen och samråd med de särskilda företrädarna för partigrupperna årligen planera riksdagsarbetet med den begränsningen i huvudsak att nytt riksmöte i enlighet med 1 kap. 2 § riksdagsordningen skall inledas i september. Till detta kommer Riksdagskommitténs uttalande bl.a. om att riksdagsarbetet bör avslutas i juni. Det finns flera faktorer som påverkar arbetsbelastningen och som begränsar planeringsmöjligheterna. Behovet av plenifria veckor för arbete i valkretsen har framhållits vid upprepade tillfällen. Den allmänna motionstiden och budgetbehandlingen är en intensiv period i riksdagsarbetet och begränsar utrymmet för annan ärendehantering. Propositionernas och motionernas antal kan variera och kan i vissa fall kräva särskilt snabb behandling. Talmannen och riksdagsstyrelsen följer arbetsbelastningens utveckling och det förekommer regelbundna kontakter med Regeringskansliet för att söka åstadkomma en lämplig fördelning över tiden av propositionernas överlämnande. Det saknas enligt utskottets mening anledning att förutsätta annat än att talmannen, riksdagsstyrelsen eller de särskilda företrädarna för partigrupperna tar initiativ till de förändringar som behövs för att åstadkomma en så jämn arbetsrytm som möjligt. Utskottet är inte berett att nu föreslå ändringar i de regler och riktlinjer som styr utrymmet för arbetsplaneringen. Motionerna 1999/2000:K265 yrkande 3 delvis (v) och 2000/01:K220 (m) avstyrks därför.

Ledamöternas placering i plenisalen

Gällande regler

Enligt 2 kap. 3 § riksdagsordningen skall för varje ledamot finnas särskild plats i plenisalen. Enligt tillägsbestämmelsen 2.3.1 tar ledamöterna plats i plenisalen valkretsvis.

Motionerna

I motionerna 1999/2000:K226 och 2000/01:K326 av Lars Tobisson och Gunnar Hökmark, båda (m), yrkas att riksdagen beslutar att platsfördelningen i riksdagens plenisal skall ske efter partitillhörighet och inte efter valkrets. Enligt motionärerna tenderar debatterna i riksdagen att bli utdragna och svåröverskådliga när de förs med upp till sju partier som deltagare. Ledamöternas placering i plenisalen efter valkrets och antalet riksdagsår bidrar till svårigheterna. Endast 7 av 54 undersökta länder hade enligt en undersökning

under 1980-talet av Interparlamentariska unionen valkretsindelningen som grund för placering. I majoriteten av länder satt ledamöterna partivis. I kommun- och landstingsfullmäktige och i EU-parlamentet gäller en sådan ordning. En platsfördelning i riksdagens plenisal efter partitillhörighet skulle enligt motionärerna skänka debatten större livfullhet och åskådlighet. Eftersom en förändring i denna riktning inte lär kräva någon större ombyggnad eller installation av ny apparatur, bör åtgärden enligt motionärerna kunna genomföras inför nästa riksmöte.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen, senast våren 1998, avstyrkt motionsförslag med samma innehåll som det nu aktuella. I ett tidigare betänkande (bet. 1987/88:KU43) anförde utskottet bl.a. att en partivis placering av ledamöterna skulle vara en markering av den framträdande roll som de politiska partierna numera spelar i riksdagen. Det skulle enligt utskottet troligen också ha vissa andra fördelar från kontakt- och debattsynpunkt. Emellertid fanns det enligt utskottets bedömning inte någon tillräckligt stark opinion bland ledamöterna för att bryta traditionen. I ett betänkande 1992 (bet. 1992/93:KU9) anförde utskottet bl.a. att effekterna från debatt- och kontaktsynpunkt inte skulle bli de som avsågs i den då aktuella motionen. Utskottet ansåg att en omDispositionering av plenisalen måste ske om man vill skapa en tätare atmosfär vid debatterna och avstyrkte motionen. Utskottet vidhöll vid frågans behandling under 1996/97 års och 1997/98 års riksmöten sin tidigare uppfattning (bet.1996/97:KU13, 1997/98:KU27).

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning. Motionerna 1999/2000:K226 (m) och 2000/01:K326 (m) avstyrks.

Debatterna i kammaren

Gällande regler

Enligt 1 kap. 7 § riksdagsordningen överlägger riksdagsstyrelsen om planeringen av riksdagsarbetet och enligt 2 kap. 13 § skall talmannen samråda med de särskilda företrädarna för partigrupperna om uppläggningsen av kammararens överläggningar. Särskilt anordnade debatter finns bl.a. i form av partiledardebatter, allmänpolitiska debatter, aktuella debatter och information från regeringen.

Enligt tilläggsbestämmelsen 2.14.1 får anförande från ledamot som underlåtit förhandsanmälan inte överstiga fyra minuter om inte talmannen finner skäl medge längre tid. Nytt anförande från den som tidigare haft ordet vid överläggningen i viss fråga får inte överstiga två minuter.

Kenneth Kvist m.fl. (v) anser i motion 2000/01:K336 (delvis) att riksdagen ofta spelar en underordnad roll i den framåtblickande debatten. Den tid som används till allmänpolitiska debatter, frågeställande, vissa särskilda debatter och en del andra rituella debatter bör användas för att diskutera framtidsfrågor. Riksdagen bör ta ledning i framtidsdebatten. Forskningsresultat bör ägnas tid och dess konsekvenser diskuteras och sätts i relation till de samhällsproblem som bör lösas. Frågor som t.ex. genmodifierad mat, klimatproblemen och den globala ekonomin bör få en ordentlig genomlysning i stället för att klaras av på tre timmar i en särskild debatt. Detta kan ske genom ändrade debattformer och genomförande av storforum eller seminarier med forskare, myndighetsrepresentanter, branschfolk m.fl. där samtliga riksdagsledamöter och ministrar deltar. De kan pågå i en eller flera dagar och göras tillgängliga för allmänheten genom radio-, Internet- och TV-sändningar. De kan läggas i anslutning till vårpropositionen, då de långsiktiga frågorna ju bör diskuteras. Det behövs en ändring av riksdagsordningen så att en sådan verksamhet blir reglerad och tränger undan en del av dagens debatter.

Sten Tolgfors m.fl. (m) begär i motion 2000/01:K289 att riksdagen beslutar dela upp debatterna i små och stora debatter samt att tidsbegränsa de mindre (yrkande 4). Vidare begärs att det införs en årlig större debatt om samhällets utveckling (yrkande 8). Debatterna borde delas upp efter hur viktiga de är och tilldelas tid och tidpunkt i enlighet med detta. Riksdagsstyrelsen eller partierna i utskottsarbetet skulle kunna komma överens om vilka av årets ärenden som kräver en större debatt och vilka som handlar om mindre, tekniska eller administrativa frågor. Riksdagen skulle kunna ha tidsbegränsningar i mindre debatter eller låta mindre debatter ske skriftligt genom röstförklaring till protokollet (yrkande 5).

Tomas Högström och Marietta de Pourbaix-Lundin (m) framhåller i motion 2000/01:K393 att det saknas spänst i kammarens debatter om t.ex. utskottsbetänkanden. Motionärerna menar att mycket skulle vinnas om dessa debatter flyttades till förstakammarsalen (yrkande 1). Närheten skulle öka. Motionärerna anser också att debattreglerna bör ses över. Med nuvarande tillämpning av debattreglerna är debatten alltför styrd. När det väl börjar bli intressant bryts replikskiftet (yrkande 2).

Tidigare behandling

Våren 1998 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande (m) om möjligheterna att minska upprepade kammardebatter inom samma ämnesområden (bet. 1997/98:K27 s. 9). Utskottet hänvisade till att talmanskonferensen bl.a. rekommenderat att utskotten planerar sin behandling av motionerna för hela mandatperioden med fördjupad behandling av vissa ämnesområden vissa år.

Utskottet avstyrkte också ett yrkande (mp) om att debatter med anledning av utskottsbetänkanden borde kunna hållas i första- eller andrakammarsalen (s. 49). Utskottet hänvisade till ett ställningstagande hösten 1996 (bet. 1996/97:KU3) då utskottet konstaterat att riksdagens plenisal ofta är för stor för den aktivitet som pågår där. De tillfällen då den är fylld av ledamöter är

betydligt färre än de tillfällen då den ger ett ödsligt intryck. Vid de tillfällen då alla ledamöter eller näst intill alla är närvarande behövs emellertid platserna. Att var och en har sin bestämda plats i kammaren kan också ha andra fördelar. Utskottet framhöll att det skulle innebära praktiska svårigheter att flytta vissa debatter till en annan lokal än kammaren, särskilt beträffande debatter av utskottsbetänkanden, dvs. arbetsplenium. Ett särskilt problem i dessa fall var enligt utskottet att ingen av de gamla kammarsalarna är utrustade med voteringsanläggning. Det föreföll enligt utskottet inte ändamålsenligt att förlägga just dessa debatter till annan lokal än kammaren och behålla kammaren för andra ändamål, såsom förutom interpellationsdebatter och frågestunder, fåtaliga tillfällen som öppningssammanträden och allmänpolitiska debatter.

Före 1981 innehöll riksdagsordningen en bestämmelse i 5 kap. 9 § om att ledamot omedelbart efter ärendes avgörande fick anmäla reservation eller avge röstförklaring. Utskottet tillstyrkte i mars 1981 en motion om att rätten att avge reservation eller röstförklaring efter ett ärendes avgörande i kammaren skulle avskaffas (bet. KU1980/81:21 s. 11 f.). Utskottet instämde med motionärerna som motiverat sitt förslag med att den eller de som har en mot majoriteten avvikande mening har andra möjligheter att visa detta, t.ex. genom reservationer i utskottsbetänkandena, genom särskilda yrkanden i kammaren eller genom inlägg i kammardebatterna. Rätten att avge röstförklaring borde enligt motionärerna också avvisas av det principiella skälet att det inte borde vara möjligt för en ledamot att framföra sina synpunkter i kammaren utan risk för att bli motsagd.

Utskottets bedömning

Särskilt anordnade debatter, dvs. debatter som inte har samband med handläggning av ärenden eller meddelanden från regeringen, finns av olika typer, partiledardebatter, allmänpolitiska debatter, aktuella debatter, information från regeringen och debatter med särskilt fastställda regler.

När det gäller frågan om att ge utrymme för framtidsinriktade debatter i form av längre storforum, seminarier m.m. med deltagare som inte är riksdagsledamöter vill utskottet hänvisa till att ämnet är av sådan karaktär att det i första hand hör hemma i Riksdagskommitténs eller riksdagsstyrelsens arbete. Motion 2000/01:K336 delvis (v) avstyrks.

När det gäller kammarens debatter vill utskottet hänvisa till att riksdagsstyrelsen regelbundet skall överlägga om planeringen av riksdagsarbetet och att talmannen skall samråda med de särskilda företrädarna för partigrupperna om arbetet i kammaren. Något särskilt initiativ med anledning av motion 2000/01:K289 yrkandena 4 och 8 är enligt utskottets mening inte påkallat. Utskottet anser inte heller att det finns tillräckliga skäl att återinföra möjligheten att foga röstförklaring till riksdagsprotokollet. De skäl som gjorde sig gällande när möjligheten att avge röstförklaring togs bort är enligt utskottets mening fortfarande giltiga. Motion 2000/01:K289 yrkandena 4, 5 och 8 (m) avstyrks.

Utskottet vidhåller också sin tidigare bedömning att det bl.a. knappast är ändamålsenligt att flytta större delen av kammardebatterna till första kammarsalen och behålla plenisalen för i huvudsak interpellationsdebatter, frågestunder och fåtaliga andra tillfällen som öppningssammanträden och allmänpolitiska debatter. När det gäller frågan om debattreglerna vill utskottet hänvisa till att tidsbegränsningar, som Grundlagberedningen framhållit (prop. 1972:15 s. 238 f.), kan behövas för att inte kammardebatterna skall dras ut på ett sätt som inkräktar för mycket på annat arbete som är angeläget för ledamöterna. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett tillstyrka ändringar i de gällande debattreglerna. Motion 2000/01:K393 yrkandena 1 och 2 (m) avstyrks följaktligen.

Europaparlamentarikernas deltagande i riksdagsdebatter

Motionerna

I motionerna 1999/2000:U505 och 2000/01:K398 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs att svenska Europaparlamentariker ges möjlighet att delta i särskilda debatter i Sveriges riksdag (yrkande 4 resp. 10). Enligt motionen måste EU-politiken föras närmare medborgarna, och politiker i Sverige måste göra Europapolitiken mer vardaglig. Ett steg i att öka kopplingen mellan den svenska och europeiska politiken vore att ge Europaparlamentarikerna ett eget formaliserat och öppet forum för återrapportering. I Nederländerna har i dag de holländska Europaparlamentarikerna möjlighet att delta i särskilda debatter i det nationella parlamentet. Motionärerna anser att även de svenska Europaparlamentarikerna bör ges en sådan möjlighet i den svenska riksdagen.

Tidigare riksdagsbehandling

Hösten 1996 avlämnade konstitutionsutskottet ett betänkande om EU-frågornas behandling i riksdagen (bet. 1996/97:KU2). Under ärendets beredning hade yttranden inhämtats från övriga utskott och EU-nämnden. Konstitutionsutskottet betonade (s. 32 f.) vikten av att EU-frågorna blir en naturlig del av arbetet för riksdagens ledamöter och tjänstemän. Utskottet föreslog att förvaltningskontoret skulle ges i uppdrag att utreda bl.a. vilka kanaler som finns för information om beslutsfattande inom EU:s institutioner och hur dessa skulle kunna kompletteras. Uppdraget till förvaltningskontoret borde även avse hur förutsättningar för direktkontakter mellan riksdagen och EU:s institutioner kan skapas. Utskottet såg inte anledning av föreslå någon reglering av kontakterna med EU:s institutioner eller med de svenska ledamöterna i Europaparlamentet.

Riksdagskommitténs referensgrupp för riksdagens hantering av EU-frågor avlämnade i juni 2000 sin slutrapport. Där framhålls (s. 84) att Europaparlamentet och riksdagen är två skilda parlament och att Europaparlamentarikerna och riksdagsledamöterna är valda på olika mandat. Vidare sägs att det är värdefullt med goda kontakter mellan de svenska Europaparlamentarikerna och riksdagens ledamöter men deras olika mandat skall inte sammanblandas.

Europaparlamentarikerna och riksdagsledamöterna har var sina formella arenor att verka på och någon sammanblandning bör inte ske av arenorna. I likhet med vad riksdagen och KU anfört tidigare bör kontakterna med Europaparlamentarikerna inte formaliseras. Kontakterna bör enligt referensgruppen främst gå igenom partierna men kontakterna mellan andra delar av riksdagen och Europaparlamentarikerna kan utvecklas. Så kan utskotten och EU-nämnden utnyttja de svenska Europaparlamentarikerna i sitt informationsinhämtande, t.ex. genom att bjuda in dem till öppna eller slutna utfrågningar. Referensgruppen anser att Europaparlamentarikerna inte heller i fortsättningen skulle ha någon rätt att framträda i kammaren. Däremot finns det inte hinder mot att anordna seminarier med inbjudna Europaparlamentariker i riksdagens lokaler. I en reservation (fp) föreslås att Europaparlamentarikerna skall ges möjlighet att delta i särskilt anordnade EU-debatter i riksdagen.

Referensgruppens rapport behandlas för närvarande i Riksdagskommittén.

Utskottets bedömning

Riksdagskommittén behandlar för närvarande frågan om Europaparlamentarikernas deltagande i riksdagdebatter. Utskottet anser att detta arbete bör avvakta. Motionerna 1999/2000:U505 yrkande 4 (fp) och 2000/01:K398 yrkande 10 (fp) avstyrks.

Den allmänna motionstiden m.m.

Gällande regler

Enligt 4 kap. 3 § regeringsformen får varje riksdagsledamot i enlighet med vad som närmare anges i riksdagsordningen väcka förslag i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning. Riksdagsledamot avger enligt 3 kap. 9 § riksdagsordningen förslag till riksdagen genom motion. Enligt tilläggsbestämmelsen 3.9.1 avlämnas motion genom att den ges in till kammarkansliet. Enligt 3 kap. 10 § riksdagsordningen får motioner väckas en gång om året i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning (allmän motions-tid). Den allmänna motionstiden pågår, om inte riksdagen på förslag av tal-mannen bestämmer annat, från början av riksmöte som inleds under augusti, september eller oktober och så länge som motioner får avlämnas med anled-ning av budgetpropositionen. Motioner med anledning av proposition får enligt 3 kap. 11 § riksdagsordningen väckas inom femton dagar från den dag då propositionen anmäldes i kammaren. Motion med anledning av händelse av större vikt får enligt 3 kap. 15 § riksdagsordningen väckas gemensamt av minst tio ledamöter, om händelsen inte kunnat förutses eller beaktas under annan motionstid.

En begränsning i utrymmet för att bifalla motioner följer av bestämmelserna i 11 kap. 7 och 8 §§ regeringsformen. I 11 kap. 7 § föreskrivs att ingen myn-dighet, ej heller riksdagens eller kommuns beslutande organ får bestämma hur förvaltningsmyndighet skall i särskilt fall besluta i ärende som rör myn-dighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag. Enligt 11 kap. 8 § får rättskipnings- eller förvaltningsuppgift inte fullgö-

ras av riksdagen i vidare mån än som följer av grundlag eller riksdagsordningen.

Enligt riksdagsordningens tilläggsbestämmelse 3.2.1. skall budgetpropositionen avlämnas senast den 20 september, eller under år med riksdagsval i september senast en vecka efter riksmötets öppnande om inte hinder möter till följd av regeringsskifte. Enligt 3 kap. 5 § riksdagsordningen bör regeringen avlämna sina propositioner på sådana tider att anhopning av arbete hos riksdagen om möjligt förebyggs. Regeringen skall samråda med talmannen därom.

Motionerna

I en rad motioner begärs att *allmänna motioner skall få lämnas under hela arbetsåret i riksdagen* i stället för som i dag från början av riksmötet till så länge som motionstiden för budgetpropositionen pågår. I motionerna 1999/2000:K338 av Sven Bergström m.fl. (c, m och mp), 1999/2000:K333 av Carin Lundberg och Sven-Erik Österberg (s) samt 1999/2000:K287 och 2000/01:K205 av Harald Nordlund (fp) framhålls att den nu gällande ordningen innebär att riksdagens ledamöter under andra delar av året är fråntagna möjligheterna att genom motioner ta initiativ i politiska frågor. Det anförs att ledamöterna är utlämnade att reagera på regeringens propositioner och skrivelser. I kommun- och landstingsfullmäktige finns inte någon motsvarande tidsbegränsning i motionsrätten. Den mycket begränsade motionsrätten i riksdagen sägs vara förlegad och innebära en onödig begränsning i ledamöternas arbetsmöjligheter. En motionsrätt under hela året skulle ge en jämnare arbetsbelastning och ökade möjligheter för partierna och den enskilde ledamoten att ta politiska initiativ. Det skulle sannolikt också innebära ett totalt sett färre antal motioner och bättre kvalitet på motionerna. Vidare framhålls att det som ombud för väljarna är viktigt att kunna agera när en frågeställning aktualiseras och inte behöva vänta i månader med att lägga fram ett förslag.

Jan-Evert Rådström och Thomas Högström (båda m) framhåller i motionerna 1999/2000:K263 och 2000/01:K222 att en fri motionstid är en demokratifråga. Om en motion kan skrivas under hela riksdagsåret i aktuella och angelägna frågor bidrar detta till en aktivare förmedling av de problem och lösningar som finns i olika regioner och förmodligen till en högre kvalitet på motionerna. Behovet av en begränsad motionstid för att underlätta ärendehantering i utskottskanslierna väger enligt motionärerna inte tillräckligt tungt. Motionärerna ifrågasätter om det gällande arbetssättet gynnar framförandet av åsikter och viljan till förändringar och förbättringar. I dessa motioner framförs att motionstiden dock bör begränsas under ordinarie valår. För att motionerna skall kunna avgöras under mandatperioden och inte vara ett instrument i valrörelsen bör allmänna motioner under sådana år väckas senast den sista februari.

Carl Hedlund m.fl. (m) anser i motion 2000/01:K254 att riksdagsledamöterna borde ha möjligheter att väcka motioner av allmän karaktär vid fler tillfällen, förslagsvis *genom en eller fler allmänna motionsperioder* som inte

behöver vara lika långa som den nuvarande allmänna motionsperioden. Två veckor skulle kunna läggas vid andra tidpunkter på året. Förslag som förs fram i samhällsdebatten och andra sammanhang skulle därigenom direkt kunna föras upp även på riksdagens agenda. Förslaget syftar till att öka möjligheterna för ledamöterna att vara receptiva i sin relation till omgivningen och inte nödvändigtvis till snabbare motionsbehandling.

Eva Flyborg m.fl. (fp) understryker i motion 1999/2000:K332 att om riksdagen skall kunna hantera aktuella händelser måste det skapas möjligheter att agera i nuet. Ett alternativ till ständigt initiativrätt kan vara att lägga in en allmän motionstid under en vecka i kvartalet.

Majléne Westerlund Panke och Nils-Erik Söderqvist (båda s) framhåller i motion 2000/01:K334 att det borde vara möjligt att disponera alla parters arbetstid bättre genom att finna nya former för den enskilde riksdagsledamotens motionsrätt. Arbetsbelastningen blir mycket tung under den allmänna motionstiden och samtidigt gäller att ytterst få motioner bifalls. Motionärerna begär en *översyn av motionsrätten*.

Kenneth Kvist m.fl. (v) begär i motion 2000/01:K336 (delvis) att *motionsrätten begränsas* genom en ändring i riksdagsordningen. Vid oförändrad majoritetsställning i riksdagen skall riksdagen enligt motionärerna inte behöva ta ställning till ett yrkande mer än en gång under en mandatperiod om det inte hänt något nytt i frågan. Samma yrkande bör inte kunna läggas fram mer än två gånger under en mandatperiod. Undantag måste dock finnas för följdmotioner, och motionsrätten med anledning av händelse av större vikt bör utvidgas.

I motion 2000/01:K386 av Jan Backman (m) begärs *ett nytt motionsinstitut*. Motioner som väcks under allmänna motionstiden möts enligt motionären ofta av utskottsuttalanden om att det ankommer på andra instanser att besluta i ärenden av det aktuella slaget. Det bör därför inrättas ett motionsinstitut där förslag i frågor där andra instanser har att besluta kan bli föremål för riksdagens prövning.

Sven Bergström (c) vänder sig i motion 2000/01:K338 mot att *motioner ofta inte undertecknas personligen*. Missbruket av namnteckningarna sker trots att kammarkansliet uttryckligen anvisat att originalet skall vara undertecknat av motionären/motionärerna. Ett enkelt sätt att lösa problemet vore att delegera till en eller flera tjänstemän på ett partikansli att kontrasignera en motion för berörda ledamöters räkning.

Cristina Husmark Pehrsson och Cecilia Magnusson (båda m) begär i motion 2000/01:K322 att ett tillkännagivande till regeringen om att *regeringen inte skall överlämna propositioner eller skrivelser*, bortsett från budgetpropositionen, under sådan tid att tiden för väckande av följdmotioner ligger samtidigt med den allmänna motionstiden.

Bakgrund

Författningsutredningen föreslog två veckors allmän motionstid från riksdagens öppnande i oktober och en särskild motionstid på 31 dagar efter bud-

getpropositionens avlämnande vid årsskiftet (SOU 1963:18 s. 70). Tiden för avlämnande av följdmotioner föreslogs vara två veckor. Motiveringen för att motionstiden borde vara begränsad var att riksdagen så tidigt som möjligt måste kunna överblicka sitt arbetsmaterial.

Grundlagberedningen avvisade tankar på om att avskaffa de tidsmässiga begränsningarna i rätten att väcka fristående motioner. Beredningen betonade att initiativrätten för de enskilda ledamöterna var en omistlig beståndsdel i svenskt statsskick och att principerna om att varje ärende skulle utskottsberedas och leda till beslut i sak gav de enskilda ledamöternas motionsrätt en internationellt unik kvalitet. Ståndpunkten att motionsrätten å andra sidan måste begränsas tidsmässigt skulle ses mot bakgrunden av de betydande rättsverkningar som anhängiggörandet av en motion sålunda utlöser. Grundlagberedningen stannade vid att motioner som inte anknyter till propositioner eller särskilda riksdagsinitiativ borde få väckas endast under en begränsad tid av året i samband med avlämnandet av budgetpropositionen i januari men beredningen hade övervägt en allmän motionstid under hösten. Förläggningen av en allmän motionstid ansågs väsentlig för hur det årliga riksmötet kommer att gestaltas. En dubblering i praktiken av den allmänna motionstiden skulle leda till en splittring av arbetsresurserna och i vissa fall rent av till dubbelbehandling av samma fråga och motverka strävan att få en överblick över arbetsmaterialet för en längre tid framåt (SOU 1972:15 s. 236, 262).

I samband med genomförandet av den nya budgetprocessen den 1 januari 1996 flyttades den allmänna motionstiden till början av hösten då riksmötet inleds och pågår så länge motioner får avlämnas med anledning av budgetpropositionen. Budgetpropositionen skall – bortsett från valår – avlämnas senast den 20 september.

När det gäller *formerna för avlämnandet av motioner* gällde ursprungligen att motioner avlämnades vid kammarsammanträde. Det fanns då inte behov av att motionerna undertecknades. Någon föreskrift om hur en motion skall vara uppställd finns inte. Det ligger enligt Holmberg–Stjernquists grundlagskommentar (s. 654 f.) i sakens natur att det måste finnas ett yrkande. Rimligt men inte nödvändigt är att det finns en motivering. Motionärens (motionärens) namn står under motionen. Vidare sägs i kommentaren att något krav på egenhändigt undertecknande inte finns. Konstitutionsutskottet har uttalat att kammarkansliet får ta emot motion även av annan än riksdagsledamot om det är ställt utom allt tvivel att motionen härrör från riksdagsledamot (bet. KU 1974:65 s.14).

Tidigare riksdagsbehandling

Konstitutionsutskottet har under en följd av år behandlat motionsyrkanden om fri motionstid under hela året. Ofta har frågan tagits upp tillsammans med motioner om begränsning av motionsrätten till följd av att antalet avlämnade motioner ökat.

Konstitutionsutskottet tog i maj 1988 med anledning av en motion (vpk) från allmänna motionstiden upp frågan om fri motionsrätt under hela riksmötet (bet. KU 1987/88:43 s. 21). Utskottet delade Grundlagberedningens upp-

fattning att motionsrätten måste vara tidsmässigt begränsad och avstyrkte motionsyrkandet. Hösten 1989 avstyrktes en liknande motion med hänvisning till att arbetet med en förändring av budgetpropositionens utformning kunde ge anledning till en översyn också av reglerna för avgivande av motioner (bet. 1989/90:KU10 s. 6).

I samband med behandlingen år 1994 av ett förslag om reformering av riksdagsarbetet behandlade konstitutionsutskottet ett par motionsyrkanden om fri motionsrätt (bet. 1993/94:KU18 s. 21 f.). Utskottet som noga gick igenom användningen av motionsinstitutet fann inte anledning att föreslå några principiella förändringar när det gäller reglerna för väckande och beredning av motioner och avstyrkte motionsyrkandena. Våren 1996 avstyrkte utskottet åter några motioner om fri motionsrätt under hela året. Utskottet ansåg att det kunde finnas skäl att på sikt överväga vissa förändringar i motionsrätten. Med hänsyn till budgetpropositionens centrala roll i riksdagsarbetet fanns det dock anledning att avvakta utfallet av den nya ordningen under en viss tid innan utskottet ville ta initiativ i frågan om motionsrättens utformning (bet. 1995/96:KU22 s. 7). Påföljande riksmöte avstyrkte utskottet några motioner om fri motionstid med hänvisning till detta uttalande. Utskottet ansåg att frågan borde tas upp när erfarenheterna av den nya budgetprövningen förelåg (bet. 1996/97:KU13 s. 10). Samma ståndpunkt intog utskottet våren 1998 (bet. 1997/98:KU27 s. 9). Med anledning av motionsyrkanden i frågan framhöll utskottet våren 1999 att riksdagen nyligen tillsatt en kommitté, Riksdagskommittén, bl.a. med uppgift att se över och utvärdera vissa frågor som rör riksdagens budgetprocess. I det sammanhanget kunde frågor som rör motionsrätten aktualiseras. Något särskilt uppdrag till kommittén behövdes enligt utskottet inte. Motionerna (m resp. v) avstyrktes (bet. 1998/99:KU20 s. 7).

I samma betänkande behandlade utskottet ett par motioner (v resp. fp) om att propositioner inte skulle få väckas så länge motioner får avlämnas med anledning av budgetpropositionen. Utskottet erinrade om att ett av syftena med budgetreformen var att riksdagen på höstarna skulle koncentrera sig på att arbeta med budgetfrågor. Utskottet instämde i vad som sades i motionerna om att propositioner i andra frågor som läggs fram under den allmänna motionstiden starkt försvårade möjligheterna för ledamöterna att arbeta med budgetfrågor och egna initiativ under den aktuella tiden. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att regeringen borde respektera intentionerna bakom budgetreformen och inte lägga fram propositioner under den allmänna motionstiden, om inte synnerliga skäl föreligger. Ett sådant skäl kunde vara att en proposition måste behandlas i samband med budgetpropositionen.

Utskottet ville i sammanhanget erinra om möjligheten för riksdagen att med tillämpning av bestämmelsen i 3 kap. 11 § första stycket riksdagsordningen besluta att förlänga motionstiden för propositioner som läggs fram under den allmänna motionstiden så att motionstiden går ut t.ex. en vecka efter den allmänna motionstiden.

Utskottet var inte berett att föreslå en ändring av riksdagsordningen i enlighet med motionärernas önskemål. Utskottet ansåg emellertid att Riksdags-

Utskottets bedömning

Inom ramen för Riksdagskommitténs arbete har aktualiserats frågor som gäller *utformningen av motionsrätten*. Kommittén beräknas avlämna sitt slutbetänkande under detta riksmöte. Enligt utskottets mening bör resultatet av kommitténs arbete avvaktas. Motionerna 1999/2000:K263 (m), 1999/2000:K287 (fp), 1999/2000:K332 (fp), 1999/2000:K333 (s), 1999/2000:K338 (c, m och mp), 2000/01:K205 (fp), 2000/01:K222 (m), 2000/01:K254 (m), 2000/01:K334 (s) och 2000/01:K336 i denna del (v) avstyrks.

Utskottet är inte berett att tillstyrka att det inrättas ett nytt motionsinstitut där förslag i frågor där andra instanser har att besluta blir föremål för riksdagens prövning. Riksdagen har som rikets högsta beslutande organ självfallet ett mycket stort utrymme för att pröva skilda frågor, bl.a. kan riksdagen ändra lagar som ger regeringen och myndigheter rätt att besluta i enskilda fall eller meddela föreskrifter. Bestämmelserna i 11 kap. 7 § regeringsformen om myndigheternas självbestämmande och förbudet i 11 kap. 8 § regeringsformen för riksdagen att fullgöra rättskipnings- och förvaltningsuppgift i vidare mån än som följer av grundlag eller riksdagsordningen är dock central för den svenska förvaltningsmodellen. Enligt utskottets mening riskerar ett motionsinstitut som det föreslagna att stå i strid med dessa bestämmelser. Motion 2000/01:K386 (m) avstyrks.

När det gäller frågan om *avlämnande av propositioner under den allmänna motionstiden* vill utskottet åter erinra om att ett av syftena med budgetreformen var att riksdagen på höstarna skulle koncentrera sig på att arbeta med budgetfrågor och att propositioner i andra frågor som läggs fram under den allmänna motionstiden starkt försvårar möjligheterna för ledamöterna att arbeta med budgetfrågor och egna initiativ under den aktuella tiden. Som utskottet tidigare framhållit bör regeringen respektera intentionerna bakom budgetreformen och inte lägga fram propositioner under den allmänna motionstiden, om inte synnerliga skäl föreligger. Ett sådant skäl kunde vara att en proposition måste behandlas i samband med budgetpropositionen. Talmannen överlägger regelbundet med Regeringskansliet om tiderna för avlämnandet av propositioner. Utskottet utgår från att vikten av att inte propositioner i annat än budgetfrågor avlämnas under allmänna motionstiden understryks i detta sammanhang. Något tillkännagivande till regeringen kan därför inte anses påkallat. Motion 2000/01:K322 (m) avstyrks följaktligen.

När det gäller frågan om *egenhändigt undertecknande av motioner* saknas enligt utskottets mening anledning att anta att den nuvarande ordningen vållat några svårigheter. Riksdagsordningen ställer inte krav på undertecknande över huvud taget och även om en motion inte lämnas personligen till kammarkansliet behövs inte ett undertecknande om det är ställt utom tvivel att motionen härrör från riksdagsledamoten. Enligt utskottets mening saknas behov av att ändra den nuvarande regleringen. Frågan om ändring av rutiner-

na ankommer på riksdagsstyrelsen att överlägga om och kan även tas upp i samrådet mellan de särskilda företrädarna för partigrupperna och talmannen. Utskottet är inte berett förorda något särskilt initiativ i frågan. Motion 2000/01:K338 (c) avstyrks.

Utskottsorganisationen

Gällande bestämmelser

Enligt 4 kap. 3 § andra stycket regeringsformen väljer riksdagen inom sig utskott, däribland ett konstitutionsutskott och ett finansutskott, enligt bestämmelser i riksdagsordningen. Enligt 4 kap. 2 § riksdagsordningen tillsätter riksdagen inom sig för varje valperiod ett konstitutionsutskott, ett finansutskott, ett skatteutskott och erforderligt antal andra utskott. Riksdagen kan även under valperioden tillsätta utskott för längst den tid som återstår av valperioden. I tilläggsbestämmelsen 4.2.1 anges de nuvarande 16 utskotten. I tilläggsbestämmelserna 4.6.1–4.6.16 anges de olika utskottens beredningsområden.

Enligt tilläggsbestämmelsen 4.6.8 skall socialförsäkringsutskottet bereda ärenden om allmän försäkring, arbetsskadeförsäkring och stöd åt barnfamiljer. Det skall även bereda ärenden om svenskt medborgarskap samt utlännings- och invandrarfrågor. Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 8 Invandrare och flyktingar, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn tillhör socialförsäkringsutskottets beredning.

Enligt tilläggsbestämmelsen 4.6.9 skall socialutskottet bereda ärenden som rör omsorger om barn och ungdom utom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, omsorg om äldre och handikappade, åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor. Det skall även bereda ärenden om alkoholpolitiska åtgärder, hälso- och sjukvård samt sociala ärenden i övrigt. Ärenden om anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg tillhör socialutskottets beredning.

Enligt tilläggsbestämmelsen 4.6.11 skall utbildningsutskottet bereda ärenden om högre utbildning och forskning, studiestöd, skolväsendet samt förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning tillhör utbildningsutskottets beredning.

Enligt tilläggsbestämmelsen 4.6.13 skall miljö- och jordbruksutskottet bereda ärenden om jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske. Det skall bereda ärenden om kärnsäkerhet, naturvård samt ärenden om miljövård i övrigt som inte tillhör annat utskotts beredning. Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Jordbruk och skogsbruk, fiske med anslutande näringar tillhör miljö- och jordbruksutskottets beredning.

Näringsutskottet skall enligt tilläggsbestämmelse 4.6.14 bereda ärenden om allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor samt ärenden om industri och hantverk, handel, energipolitik, regionalpolitik, statlig företagsamhet samt pris- och konkurrensförhåll-

Motionerna

I fyra motioner begärs nya utskott. Bertil Persson (m) begär i motion 1999/2000:K325 att det inrättas ett medicinalutskott i riksdagen. Det är enligt motionären hög tid för en mer rationell uppdelning av socialfrågor än fördelningen på socialutskottet och socialförsäkringsutskottet. Med hänsyn till att nästan 10 % av BNP avsätts till sjukvård borde ärendena fördelas på ett medicinalutskott och ett socialutskott.

I motion 2000/01:K214 begär Bertil Persson att ett forskningsutskott inrättas. Ett särskilt forskningsutskott behövs mot bakgrund av att den enskilt viktigaste faktorn för ett lands utveckling är dess forskningsresultat och frågorna bör därför ges prioritet. Enligt motionen kan finansieringen lösas genom en sammanslagning av exempelvis näringsutskottet och miljö- och jordbruksutskottet.

Ett familjeutskott begärs i motionerna 1999/2000:K219 av Amanda Agestav (kd) och 2000/01:K227 av Amanda Agestav och Gustaf von Essen (kd, m). Det är enligt motionärerna svårt att få ett samlat grepp om den statliga familjepolitiken. Bostadsförsörjningsstöd hanteras i ett utskott, barnbidragen i ett annat, förskoleverksamheterna i ett tredje osv. Konsekvenserna av denna uppdelning har blivit att barnfamiljer drabbats extra hårt under besparingstider. I ljusare ekonomiska tider är ett samlat grepp också viktigt. Konsekvensbeskrivningar och uppföljningar behövs fortlöpande. Inrättandet av ett familjeutskott ger en signal om familjernas stora betydelse.

I tre motioner begärs att miljö- och jordbruksutskottet renodlas till ett miljöutskott och att ärendegrupper förs över till näringsutskottet. Lars Lindblad och Ola Karlsson (m) respektive Lars Lindblad och Ola Sundell (m) framhåller i motionerna 1999/2000:K271 och 2000/01:K317 att det förr var naturligt med en egen utskottsorganisation för jordbruket som var den dominerande näringen i landet. Trots att flera sektorer utvecklats vid sidan av jordbruket lever det politiska organisationstänkandet kvar i ett starkt intresse att särbehandla just jordbruksfrågor, och även näringar som skog och fiske drabbas av samma förhållanden. Dessa näringar mår enligt motionärerna bäst av att få en behandling som är likställd med andra näringars. Om de areella näringarna inordnas under näringsutskottet skulle det göra det lättare att undvika den negativa särbehandling som drabbat jordbruket i form av höga el- och drivmedelsskatter. I den sistnämnda motionen framhålls att konflikter mellan olika näringars intressen och miljöintressen inte bör hanteras i samma utskott. I motion 2000/01:K240 hänvisar Harald Nordlund (fp) till att enligt budgetpropositionen skall åtgärder för en god miljö finansieras inom en rad skilda utgiftsområden. Bland annat mot denna bakgrund är det angeläget att miljö- och jordbruksutskottet ändras till miljöutskottet och att jordbruks-, skogs- och fiskefrågor överförs till näringsutskottet.

Ulla Hoffmann begär i motion 1999/2000:K265 (yrkande 3 delvis) att riksdagens former och arbetsätt bör utredas och förslag till förändringar läggas fram så att både kvinnor och män kan arbeta på lika villkor. Alltfler kvinnor arbetar politiskt och detta borde påverka arbetsformer och organisation. En undersökning har visat att kvinnliga riksdagsledamöter arbetar mer tvärpolitiskt och med andra frågor än de manliga ledamöterna.

Bakgrund

Den nuvarande utskottsorganisationen tillkom i samband med författningsreformen 1971. Ett system med fackutskott ersatte den tidigare ordningen, enligt vilken utskotten var indelade enligt statsrättsliga grunder. Fackutskottsprincipen kan kortfattat sägas innebära att ärenden inom samma ämnesområden bereds inom samma utskott oavsett om de är lagärenden eller anslagsärenden. Ett undantag från fackutskottsprincipen är lagutskottets särskilda ansvar för lagstiftningsärenden inom den centrala civilrätten. Den nya ordning som infördes innebar att utskottsindelningen speglade departementsindelningen. Därefter har departementsindelningen ändrats vid ett stort antal tillfällen medan endast marginella förändringar av utskottsindelningen skett.

Riksdagsutredningen anlade 1993 vissa allmänna utgångspunkter för ändringar i utskottsorganisationen och förordade regelbundna översyner av ärendefördelningen mellan utskotten (1993/94:TK1 s. 143 f.). Ibland kunde det behövas större mer långsiktiga förändringar i utskottsstrukturen. Det fanns dock formella och praktiska gränser för omfördelningarna under en valperiod. Sålunda kräver många ämnesområden specialkunskaper, vilket gör att det medför problem att flytta ärenden från ett utskott med ledamöter som valts med tanke på sina kunskaper och intresse för de aktuella ämnesområdena till ett annat som kräver helt andra kunskaper. Vidare framhölls att det är viktigt att utskottsorganisationen är anpassad till de politikområden som är aktuella i samhället och i riksdagsarbetet. Målen att ärendena får en sakligt sett logisk placering och hålls samman i ämnesområden kan behöva prioriteras högre än målet att nå en volymmässigt helt jämn arbetsbelastning.

I ett senare betänkande (1993/94:TK3 s. 21 f.) ansåg Riksdagsutredningen att ändringar i utskottsindelningen borde anstå till dess ett definitivt beslut om utgiftsområdena fattats. Riksdagsutredningen redovisade dock ett utkast till en utskottsindelning som innebar att antalet utskott minskades från 16 till 15 eller 14. Enligt skissen skulle utrikesutskottet och försvarsutskottet slås ihop till ett utrikes- och säkerhetsutskott, ett särskilt invandrings- och biståndsutskott inrättas samt socialförsäkrings- och socialutskotten slås ihop. Frågan om sammanslagning av lag- och justitieutskotten berördes också. I ett förslag 1995/96:TK2 framhölls att oavsett de krav den nya budgetprocessen ställer finns det goda skäl att diskutera förändringar i utskottsindelningen. Den nuvarande organisationen har varit i stort sett oförändrad sedan enkammarreformen. Under den tid som förflutit har mycket ändrats när det gäller arbetsbelastningen inom olika områden och också i fråga om sambandet mellan olika ärendegrupper. Ett skäl till att en ändring i utskottsindelningen trots allt inte föreslogs var att det innan erfarenheter vunnits av den nya

budgetprocessen var svårt att förutse vilka effekterna blev på riksdagsarbetet. Syftet var att återkomma med ett förslag under riksmötet som kunde träda i kraft 1998. I mars 1998 återkom talmanskonferensen med en genomgång av erfarenheterna av problem med utskottsindelningen som upplevts i 1996 och 1997 års budgetarbete (1997/98:TK1). Talmanskonferensen fann att den nuvarande utskottsorganisationen på det hela taget är väl lämpad att klara uppgiften att bereda riksdagsärenden. Det torde i stor utsträckning vara oundvikligt att det råder skillnader i arbetsbelastningen mellan utskotten. De allra mest arbetsbelastade utskotten är konstitutionsutskottet och finansutskottet och vilka övriga utskott som har de tyngsta arbetsbördorna varierar från år till år bl.a. beroende på inom vilka områden stora lagstiftningsreformer görs. Det var därför omöjligt att genom ändrad utskottsindelning helt ta bort skillnaderna i belastning mellan utskott (s.16).

Nämnas kan att i budgetpropositionen 2000/01:1 indelas den statliga verksamheten förutom i utgiftsområden i 47 politikområden. Politikområdesindelningen syftar till att möjliggöra en bättre koppling mellan mål, kostnader och resultat. Politikområdesindelningen har gjorts efter sammanvägning av kriterierna politisk relevans, statsfinansiellt lämpliga avgränsningar med hänsyn till beloppens storlek och möjligheten att göra meningsfulla prioriteringar inom ramarna, organisatorisk tillhörighet, uppföljningsbarhet och administrativ enkelhet. Vissa politikområden omfattar verksamheter som i sin helhet ryms inom ett utgiftsområde. Ett politikområde kan även omfatta en begränsad del av en verksamhet som bedrivs inom ett utgiftsområde. Det finns även politikområden som berör flera utgiftsområden, s.k. sektorsövergripande politikområden.

Tidigare utskottsbehandling

Hösten 1992 behandlade utskottet en motion (m) om att socialförsäkringsutskottet och socialutskottet skulle ersättas av ett medicinalutskott och ett socialutskott (bet. 1992/93:KU9 s. 12). Motionen avstyrktes med hänvisning till pågående arbete i Riksdagsutredningen.

Benämningen miljö- och jordbruksutskott infördes år 1998 på förslag av talmanskonferensen (förs. 1997/98:TK1, bet. 1997/98:KU27 s. 15). Bakgrunden var att talmanskonferensen inte var beredd att föreslå inrättandet av ett nytt miljöutskott men med hänsyn till det dåvarande jordbruksutskottets uppgifter ansåg det befogat med ett namnbyte.

Våren 1999 avstyrkte utskottet en motion (fp) om att miljö- och jordbruksutskottet skulle ändra namn till miljöutskottet och att jordbruks-, skogs- och fiskefrågor skulle föras över till näringsutskottet (bet. 1998/99:KU20 s. 6). Utskottet erinrade om att den nuvarande benämningen infördes så sent som 1998. Frågan om en överföring av ansvarsområdena borde enligt utskottets mening tas upp i samband med en allmän översyn av ärendefördelningen mellan utskotten, något som då inte syntes motiverat.

Utskottet är inte heller nu berett att förorda en sådan allmän översyn av ärendefördelningen mellan utskotten som motionsyrkandena kan anses förutsätta. Motionerna 1999/2000:K219 (kd), 2000/01:K227 (kd, m), 1999/2000:265 yrkande 3 delvis (v), 1999/2000:K271 (m), 1999/2000:K325 (m), 2000/01:K214 (m), 2000/01:K240 (fp) och 2000/01:K317 (m) avstyrks.

Beredningen av vissa frågor i utskottsorganisationen

Gällande regler

Enligt riksdagsordningens tilläggsbestämmelse 4.6.15 skall arbetsmarknadsutskottet bereda ärenden om bl.a. jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet.

Enligt tilläggsbestämmelsen 4.6.6 skall utrikesutskottet bl.a. bereda ärenden om rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer, allt i den mån ärendena inte tillhör annat utskotts beredning.

Enligt tilläggsbestämmelsen 7.1.1 skall bland riksdagens ledamöter företas val till Nordiska rådets svenska delegation. Delegationen väljs för riksmöte och består av 20 medlemmar och 20 suppleanter. Delegationen har ett sekretariat om fem tjänstemän som organisatoriskt är inordnat i riksdagens internationella kansli (RIK).

Enligt 4 kap. 10 § riksdagsordningen skall statlig myndighet lämna upplysningar och avge yttranden då utskott begär det. Sådan skyldighet åligger dock regeringen endast i fråga om arbetet inom Europeiska unionen på utskottets ämnesområde. Enligt 4 kap. 12 § kan utskottet om det finns särskilda skäl medge att även annan än ledamot, suppleant och tjänsteman i utskottet är närvarande.

Motionerna

Ulla Hoffmann m.fl. (v) begär i motion 1999/2000:K265 (yrkande 1) att talmanskonferensen skall ges i uppdrag att pröva vilka åtgärder som är nödvändiga för att riksdagens utskott skall ges en formell plattform för att föra upp *jämställdhetsfrågor* inom sina sakområden. Detta kan enligt motionärerna ske genom en övergripande tilläggsparagraf eller genom att alla utskott får i uppdrag att i sin beredning beakta jämställdhetsperspektivet.

I motion 2000/01:K297 (yrkande 1) begär Rigmor Stenmark (c) att samtliga utskott får i uppdrag att ägna minst ett utskottssammanträde per år åt *barn- och ungdomsfrågor*. Barnkonventionen ställer enligt motionären krav på medvetna prioriteringar. Sveriges riksdag måste vara med och driva barnens frågor framåt. Utskotten i riksdagen måste anta utmaningen och på allvar släppa in barnens intresseområden i varje utskottsområde.

I motion 1999/2000:K300 av Charlotta L Bjälkebring m.fl. (v) anförts att de *nordiska frågorna* måste få en större plats och spela en mer framträdande roll i den svenska utrikespolitiken. För att lyckas med detta måste ansvars-

fördelning och informationsvägar få en fastare form. När det gäller förhållandet mellan riksdagen och vad som sker i Nordiska rådet måste det finnas någon form av både förberedelse inför behandlingen av frågor i rådet och återrapportering till riksdagen och dess olika sakutskott. De departements-tjänstemän som handhar nordiska frågor bör kontinuerligt informera de olika sakutskotten i frågor som berör deras områden. En rimlig ordning vore att departementen fick i uppdrag att informera respektive utskott om vilka frågor som skall behandlas vid möten där medlemmarna av den svenska delegationen har närvarorätt. Talmanskonferensen bör ges i uppdrag att lägga fram förslag om sådan information till riksdagen.

Bakgrund

Enligt 1 kap. 2 § regeringsformen skall den offentliga makten utövas med respekt för alla människors lika värde och det allmänna skall tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter. I regeringens skrivelse om jämställdhetspolitiken (skr. 1996/97:49) redovisas Sveriges åtagande från kvinnokonferensen i Peking att införliva ett jämställdhetsperspektiv i de politikområden som berörs i handlingsplanen. I skrivelsen betonas särskilt betydelsen av att köns-perspektivet tydliggörs och beaktas inom alla delar av regeringens politik och i statliga verks och myndigheters arbete och att den högsta ledningen tar ansvar för jämställdhetsarbetet. Vidare beskrivs regeringens strategi för att befästa och utveckla arbetsformer som skall säkerställa att jämställdhets-aspekten förs in i huvudfåran av politiska och administrativa beslutsprocesser.

Genom Amsterdamfördraget har jämställdhetsfrågorna fått en väsentligt starkare ställning i EU-samarbetet. Jämställdhet mellan kvinnor och män ingår nu i EU-fördraget som ett av de grundläggande målen, något som Sverige i hög grad bidragit till. Även den s.k. mainstreamingstrategin, dvs. att ett jämställdhetsperspektiv skall beaktas och främjas i gemenskapens alla aktiviteter, har skrivits in i fördraget.

FN:s generalförsamling antog konventionen om barnets rättigheter den 20 november 1989. För svenskt vidkommande trädde konventionen i kraft den 2 december 1990. Några lagstiftningsåtgärder vidtogs då inte. Med anledning av ett tillkännagivande av riksdagen (bet. 1995/96:SoU4) tillsatte regeringen år 1996 en parlamentarisk kommitté med uppdrag att göra en bred översyn av hur svensk lagstiftning och praxis förhåller sig till barnkonventionens regler. År 1997 avlämnade Barnkommittén betänkandet Barnets bästa i främsta rummet – FN:s konvention om barnets rättigheter förverkligas i Sverige (SOU 1997:116). Med betänkandet som grund lade regeringen år 1998 fram propositionen 1997/98:182 Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige. Strategin innebär bl.a. att barnkonventionen skall vara ett aktivt instrument och genomsyra allt beslutsfattande inom Regeringskansliet som berör barn, att barnkonsekvensanalyser skall göras vid statliga beslut som rör barn och att barnperspektivet i lämplig omfattning skall finnas med i utredningsdirektiv. Målsättningen är att konventionen och dess intentioner skall finnas med i allt offentligt beslutsfattande

som rör barn. Riksdagen godkände strategin för hur förverkligandet av barnkonventionen i Sverige skulle gå till (bet. 1998/99:SoU6).

Regeringen överlämnar årligen en skrivelse till riksdagen om det nordiska samarbetet under föregående kalenderår, och Nordiska rådets svenska delegation överlämnar för riksdagens kännedom en redogörelse angående sin verksamhet under samma år. Skrivelserna och redogörelserna hänvisas till utrikesutskottet för behandling. Våren 2000 anfördes i en följdmotion (m) att riksdagsutskotten borde involveras direkt i det nordiska samarbetet. Utrikesutskottet framhöll att frågan om det nordiska samarbetets förankring i de nationella parlamenten är viktig och konstaterade att det inletts en försöksverksamhet där utskott från de nordiska länderna har hållit särskilda möten. Detta är en del av det reformarbete som fortsätter inom det nordiska samarbetet och som kontinuerligt bör utvärderas. Med det anförda ansåg utrikesutskottet att motionsyrkandet kunde besvaras (bet. 1999/2000:UU9).

Svenska riksdagsledamöter deltar i en rad skilda internationella sammanhang. Deltagandet i de parlamentariska delegationerna till Interparlamentariska unionen, Europarådet och Nordiska rådet är av gammalt datum, liksom praxis att regeringens delegation till FN:s generalförsamling även innehåller riksdagsledamöter. Andra parlamentariska delegationer är riksdagens delegation till Organisationens för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, parlamentariska församling, riksdagens observatörsdelegation till Väst europeiska unionens, VEU, församling och riksdagens referensgrupp för deltagande i Natos parlamentariska församlings olika aktiviteter. Svenska riksdagsledamöter har också deltagit i det parlamentariska Östersjösamarbetet och i konferensen för parlamentariker från länderna i Arktisområdet. Svenska parlamentariker deltar vidare i Konferensen för de särskilda organen för EU-frågor, COSAC.

Inom riksdagsstyrelsen diskuteras för närvarande olika sätt att i riksdagen förankra och återrapportera interparlamentarisk verksamhet.

Utskottets bedömning

När det gäller *jämställdhetsfrågornas behandling i riksdagen* vill utskottet hänvisa till regeringsformens bestämmelser att den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och att det allmänna skall tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter. Enligt utskottets mening saknas anledning att anta annat än att dessa bestämmelser utgör en grund i allt beslutsfattande i utskotten. Någon ytterligare formell plattform kan inte anses nödvändig. Motion 1999/2000:K265 yrkande 1 (v) avstyrks.

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom ett åläggande för alla utskott att ägna minst ett sammanträde om året för barnfrågor. Utskotten måste ha ett stort utrymme för att självt organisera sitt arbete. Vissa utskott har en mycket ansträngd arbetssituation och det kan många gånger vara ogörligt att avsätta ett sammanträde åt en viss fråga på detta sätt. Å andra sidan kan utskott arrangera seminarier eller liknande i särskilda barnfrågor. Enligt utskottets mening kan det förutsättas att barnperspektivet i enlighet med barnkonventionen beaktas i utskottens arbete med alla frågor som rör barn även utan att

det åläggs dem att avsätta viss sammanträdestid för barnfrågor. Motion 2000/01:K297 yrkande 1 (c) avstyrks.

2000/01:KU4

När det gäller *hanteringen av Nordiska rådets frågor* vill utskottet hänvisa till att frågan om hur interparlamentarisk verksamhet skall förankras och återrapporteras i den svenska riksdagen är föremål för överläggningar i riksdagsstyrelsen. Enligt utskottets mening bör detta arbete inte föregripas. Motion 1999/2000:K300 (v) avstyrks.

Utskottssammanträden

Gällande regler

Enligt 4 kap. 11 § riksdagsordningen sammanträder utskott när riksdagsarbetet kräver det.

Enligt tillägsbestämmelsen 4.11.2 får utskott sammanträda samtidigt med kammaren endast om förhandlingar i kammaren avser annat än ärendes avgörande eller val och utskottet i förväg har medgivit det genom enhälligt beslut. Innebörden av denna bestämmelse är att utskottssammanträde får äga rum samtidigt med kammarsammanträde endast i samband med bordläggningsplena och plena då endast interpellationer och frågor besvaras, förutsatt att utskottet är enigt därom.

I förarbetena (SOU 1972:15 s. 238) anfördes att erfarenheten visat att det vid enstaka tillfällen i pressade arbetslägen förelegat behov för utskott att sammanträda samtidigt med kammaren. Med tanke på sådana undantagssituationer borde därför det tidigare förbudet mot samtidiga kammar- och utskottssammanträden mjukas upp.

Enligt 4 kap. 12 § riksdagsordningen skall utskott sammanträda inom stängda dörrar. Om särskilda skäl föreligger kan utskottet medge att även andra än ledamot, suppleant eller tjänsteman vid utskottet är närvarande. Utskottet kan dock besluta att sammanträde till den del det avser inhämtande av upplysningar helt eller delvis skall vara offentligt.

Möjligheten att besluta om att utskottssammanträde enligt 4 kap. 12 § skall vara offentligt infördes den 1 februari 1988 (bet. 1987/88: KU18).

Enligt 7 kap. 9 § riksdagsordningen gäller för det fall att av riksdagen vald ledamot i ett organ är frånvarande att hans plats, om det kan ske, intages av suppleant som hör till samma partigrupp. I övrigt gäller enligt paragrafen att suppleanterna har företräde i den ordning i vilken de har valts eller, om valet har förrättats med gemensam lista, i den ordning i vilken de har förts upp på listan. Paragrafen reglerar inte i vilken ordning suppleanterna inom ett parti inträder i ledamots ställe. En suppleant kan avstå från tjänstgöring till förmån för annan suppleant från samma partigrupp med sämre placering i turordningen. Paragrafen förutsätter att om suppleant från partigruppen inte kan inträda så fyller suppleant från annat parti den lediga platsen. Grundlagberedningen sade sig dock inte syfta till ändring i praxis i t.ex. utskotten enligt vilken suppleanter underlåter att besätta platser vid bordet, fastän suppleant från den ordinarie ledamotens eget parti inte är närvarande (SOU 1972:15 s. 294).

I motionerna 1999/2000:K206 (yrkande 10) och 2000/01:K303 (yrkande 7) av Bo Lundgren m.fl. (m) anförs att det är oroande att riksdagen allt oftare och av alltfler kommit att uppfattas som en svagare och mindre viktig institution. Ett sätt att återupprätta riksdagens roll i det politiska arbetet kan vara att ge utskotten större möjligheter att själva besluta om sina arbetsformer. Det skulle bl.a. innebära en rätt att i större utsträckning än i dag *öppna vissa av utskottens sammanträden för offentligheten*. Ny teknik, exempelvis IT och Internet bör också kunna leda till ökad insyn i utskottens arbete. En försöksverksamhet av detta slag bör enligt motionerna kunna bidra till en vitalisering av riksdagens arbete samtidigt som medborgarnas insyn i och intresse för den politiska processen skulle öka.

Också i motion 2000/01:K318 av Annelie Enochson (kd) och Rigmor Stenmark (c) begärs ökad öppenhet i utskottsarbetet. Motionärerna hänvisar till det skotska parlamentet där utskottssammanträdena är öppna för allmänheten och direktsänds i TV eller via Internet. Detta vore enligt motionen intressant att pröva även i Sverige. Ett annat sätt vore att utveckla utskottsutfrågningarna för att få ett större inslag av offentlighet.

I motion 2000/01:K289 begär Sten Tolgfors m.fl. (m) att riksdagen beslutar tillåta *utskottsmöten under plenitid* (yrkande 2). Det nuvarande förbudet bygger enligt motionen på tanken att ärendena avgörs under kammardebatter. Frågorna avgörs emellertid redan under utskottsbehandlingen, och det är en orimlig tanke att varje ledamot skulle överblicka och följa varje enskild debatt i kammaren.

Cristina Husmark Pehrsson och Lars Björkman (båda m) begär i motion 2000/01:K288 att lika regler skall gälla i riksdagens samtliga utskott i fråga om *suppleants rätt till tjänstgöring*.

Tidigare behandling

Våren 1998 uttalade utskottet med anledning av ett par motioner (kd resp. mp) om öppna utskottssammanträden att den ordning som infördes den 1 februari 1988 och som innebär att utskotten har möjlighet att i enskilda fall besluta att sammanträde till den del det avser inhämtande av upplysningar helt eller delvis skall vara offentligt fungerar tillfredsställande. En ändring av bestämmelserna i den riktning som föreslogs i motionerna skulle enligt utskottets mening medföra betydande förändringar av villkoren för utskottens sammanträden med påföljd att överläggningarna skulle ändra karaktär. Mot denna bakgrund fann utskottet ingen anledning att tillmötesgå motionärerna (bet. 1997/98:KU27 s. 17).

I samma betänkande avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att utskott skulle tillåtas sammanträda samtidigt som debatt i plenum pågår med anledning av andra utskotts betänkanden. Enligt utskottets mening kunde problemet med att i vissa fall finna ytterligare sammanträdestid för utskotten lösas på andra sätt än genom en ändring av reglerna i riksdagsordningen. En ökad flexibilitet vad gäller utskottssammanträdenas förläggning inom ramen för

Utskottets bedömning

Utskottet är fortfarande inte berett att tillstyrka en ordning med *öppna utskottssammanträden* när det gäller annat än inhämtande av upplysningar. Som utskottet tidigare framhållit skulle den föreslagna ordningen förändra villkoren för sammanträdena och ändra överläggningarnas karaktär på ett sätt som utskottet inte är berett att ställa sig bakom. Motionerna 1999/2000:K206 yrkande 10 (m), 2000/01:K303 yrkande 7 (m) och 2000/01:K318 (kd, c) avstyrks följaktligen.

Utskottet vidhåller också sin tidigare bedömning att ytterligare *tid för utskottssammanträden* kan åstadkommas utan att plenitid tas i anspråk. Utskottet är således inte berett att tillstyrka en ändring i riksdagsordningen för att plenitid skall kunna tas i anspråk för utskottssammanträden i större utsträckning än som nu gäller. Motion 2000/01:K289 yrkande 2 (m) avstyrks.

Reglerna om *suppleants inträde i ordinarie ledamots ställe* under utskottssammanträde ger i och för sig utrymme för viss flexibilitet. Om det inte finns någon suppleant närvarande som hör till den frånvarandes partigrupp kan den frånvarande ledamotens plats stå tom eller den inträda som står överst i tur på listan för invalet i utskottet. Enligt utskottets mening kan det självfallet förutsättas att strävan i utskotten är att nå en sammansättning vid beslutsfattandet som innebär att arbetet i kammaren med anledning av utskottets förslag inte försvåras onödigtvis. Frågan kan också komma upp under talmannens samråd med utskottsordförandena i ordförandekonferensen. Enligt utskottets mening är det mot denna bakgrund inte nödvändigt att ändra riksdagsordningens regler om suppleants inträde i frånvarande ledamots ställe. Motion 2000/01:K288 (m) avstyrks.

Voteringarna i kammaren m.m.

Motionerna

I motionerna 1999/2000:K288 av Catharina Elmsäter-Svärd och Carl Fredrik Graf (båda m) och 2000/01:K289 (yrkande 1) av Sten Tolgfors m.fl. (alla m) begärs att kammaren permanentar försöksverksamheten med *fasta voterings-tider*. I den förstnämnda motionen framhålls att den försöksperiod med fasta voteringstider som pågått sedan våren 1999 gett möjlighet till en väsentligt bättre planering för enskilda ledamöter när det gäller kontakterna med bl.a. medborgarna. I motion 2000/01:K289 framhålls att fasta voteringstider möjliggör dagpendling för ytterligare ett antal av riksdagens ledamöter, till familjens och väljarkontakters fromma.

I motion 2000/01 K289 begärs också att talmannen ges i uppdrag att inleda samtal med partierna i syfte att få ned *antalet voteringar och rösträkningar* och att riksdagen beslutar utreda möjligheterna att *votera via Internet* (yrkandena 6 och 7). Voteringstiderna borde kunna minskas eftersom partiernas ställningstaganden framgår av utskottsbetänkandena. Rösträkning borde

egentligen bara användas då det finns osäkerhet om utgången i en frågas avgörande. Vill man gå ännu längre är det enligt motionen fullt tekniskt möjligt att se över möjligheterna för ledamöterna att rösta via Internet med ett säkerhetskort och en kod. Det skulle möjliggöra betydligt ökad rörlighet och fler kontakter med människor i hela landet.

Utskottets bedömning

Någon avsikt att avbryta försöksverksamheten med fasta voringstider finns inte. Fasta voringstider prövas nu med olika variationer. Utskottet vill hänvisa till att frågan om uppläggnngen av kammarens överläggningar enligt 2 kap. 13 § riksdagsordningen är en sådan fråga som är föremål för talmannens samråd med de särskilda företrädarna för partigrupperna och enligt 1 kap. 7 för överläggningar i riksdagsstyrelsen. Nämnas kan att överenskommelser om begränsningar i antalet yrkanden i kammaren och därmed antalet voringar har ingåtts. Något särskilt initiativ med anledning av motionerna om kammarens voringar är enligt utskottets mening inte påkallat. Motionerna 1999/2000:K288 (m) och 2000/01:K289 yrkandena 1 och 6 (m) avstyrks. Utskottet är inte heller berett att tillstyrka att en möjlighet att vora via Internet utreds. En sådan ordning skulle enligt utskottets mening kunna försvaga riksdagens roll och ställning på ett sätt som inte är önskvärt. Motion 2000/01:K289 yrkande 7 (m) avstyrks.

Duandet i riksdagsprotokollet

Motionen

Gudrun Lindvall (mp) begär i motion 1999/2000:K205 att duandet i riksdagen slår igenom i riksdagsprotokollet. Protokollet är ett dokument för framtiden och skall visa vår tid och dess språkbruk. Om duandet ökar främst i interpellationsdebatter men även under frågestunder borde det synas i protokollet. Omskrivningarna ger en felaktig bild för framtida läsare av debatten i kammaren. Det samtida språkbruket förvrängs. Bruket av ordet du visar på vilket sätt vi bemöter varandra, vilket är väl så viktigt att visa för framtiden.

Bakgrund

I riksdagen beslöts 1977 att titlarna (herr, fru, fröken) i tilltal i kammaren skulle ersättas med endast namn. Året därefter skrevs för första gången ett du in i protokollet sedan Birgitta Dahl (s) vägrat godkänna att hennes tilltal till Olof Johansson (c) i protokollet ändrades till ni. Praxis i riksdagen i debattsammanhang är att ledamöterna inte tilltalar varandra med du utan med namn. Det främsta skälet till detta är att ledamöterna anses primärt rikta sig till talmannen i sina anföranden och därför tilltalar andra ledamöter via talmannen.

Denna ordning låter sig inte alldeles lätt förenas med de reformer som genomförts under senare år, t.ex. att ledamöterna tar repliker från bänkplats i stället för från talarstolen och att man använder sig av två talarstolar vid

interpellationsdebatterna för att åstadkomma en rappare och mera direkt debattstil. Eventuellt duande ledamöterna emellan justeras i protokollet med ett undantag, nämligen i samband med att ledamöterna harangerar varandra inför förestående avgång.

Tidigare riksdagsbehandling

En fråga om duandet i riksdagen behandlades av konstitutionsutskottet våren 1999 (bet. 1998/99:KU20 s. 15) med anledning av en motion (mp) från den allmänna motionstiden. Utskottet fann att det inte förelåg något behov av att vidta någon åtgärd för att ändra på den nuvarande ordningen vad gäller tilltal i kammaren.

Utskottets bedömning

Utskottet anser fortfarande att det inte finns behov av att vidta åtgärder för att ändra den nuvarande ordningen för tilltal i kammaren. Hur kammardebatterna skall återges i riksdagsprotokollet är enligt utskottets mening närmast en fråga för riksdagsstyrelsen. Motion 1999/2000:K205 (mp) avstyrks.

Registrering av lobbare

Motionerna

Bertil Persson (m) begär i motionerna 1999/2000:K225 och 2000/01:K239 ett system för registrering av lobbare. Självfallet skall riksdagens ledamöter enligt motionären lyssna till opinioner, men det är nödvändigt med transparens i åsiktsutbytet. En lobbare bör vara registrerad och skyldig att uppge vem han företräder. Lobbyaren bör redovisa vilka beslut han avser att påverka och inte sprida felaktig information. Han bör på riksdagens begäran uppge uppdragets ekonomiska bas. En politikers övergång till lobbyverksamhet bör regleras till form och karantänperiod. Åtgärder bör kunna vidtas mot lobbare som flagrant bryter mot etik och regler. Det regelverk som man i USA och Europaparlamentet redan har mycket positiva erfarenheter av kan enligt motionären vara en utgångspunkt.

Tidigare behandling m.m.

Under riksmötet 1997/98 gjorde utskottet med anledning av en motion (m) liknande den nu aktuella en allmän genomgång av frågan om lobbingsverksamhet, både i Sverige och andra länder där olika typer av registreringsförfaranden tillämpas, samt i Europaparlamentet. Exempel på företag och organisationer som bedriver lobbning redovisades också. Beträffande detaljerna i redovisningen hänvisas till betänkandet (bet. 1997/98:KU27 s. 53 f.).

Utskottet anförde i sin bedömning att frågan om lobbning som riktar sig mot regering och riksdag syntes ha utvecklats i olika avseenden under senare år. Samtidigt konstaterade utskottet att det saknades en systematisk genomgång av lobbningens former, omfattning och effekter på det demokratiska

systemet i Sverige. Mot denna bakgrund föreföll det lämpligt att avvakta resultatet av det utredningsarbete som pågick i Demokratiutredningen. Utskottet fann ingen anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen vid den aktuella tidpunkten. Under 1998/99 års riksmöte behandlade utskottet åter frågan med anledning av en liknande motion (m). Med hänvisning till det pågående arbetet inom Demokratiutredningen avstyrkte utskottet åter yrkandet (bet. 1998/99:KU20 s. 13).

Demokratiutredningen fann i sitt betänkande En uthållig demokrati (SOU 2000:1 s. 95 f.) att en registrering skulle öka den politiska ojämlikheten och därför inte borde införas. Att registrera lobbarna skulle konservera en maktfördelning och göra det svårare för nya medborgargrupper att ta sig in. Det gäller framför allt resurssvaga grupper, t.ex. nyare sociala rörelser, som till skillnad från bl.a. näringslivet och fackföreningarna sällan har egna lobbyare. Dessutom visade det amerikanska exemplet enligt Demokratiutredningen på praktiska problem med att få en lagstiftning användbar. Inom ramen för Demokratiutredningen hade tidigare publicerats en skrift med fyra artiklar om lobbning, bl.a. om lobbningen i EU i ett juridiskt perspektiv med sidoblickar på hur lobbningen regleras i bl.a. USA (SOU:1998:146).

Med Demokratiutredningens slutbetänkande som grund genomförs ett nationellt rådslag om demokrati och delaktighet. Det främsta syftet med rådslandet är att regeringen skall få in synpunkter på Demokratiutredningens analyser, resonemang och förslag samt stimulera debatten om den svenska folkstyrelsens utveckling.

Demokratiutredningens slutbetänkande har skickats ut på remiss till ett stort antal myndigheter, kommuner, landsting och organisationer samt till 501 slumpmässigt utvalda medborgare. Remissinstanserna har fram till den 31 december 2000 på sig att yttra sig över slutbetänkandet.

Utskottets bedömning

Enligt utskottets mening bör resultatet av det pågående arbetet i Regeringskansliet med anledning av Demokratiutredningens slutbetänkande avvaktas. Motionerna 1999/2000:K225 och 2000/01:K239 (m) avstyrks.

Riksdagsledamöternas arbetssituation

Gällande regler

Enligt 1 § lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och parti-gruppernas arbete i riksdagen lämnas stöd till partigrupperna bl.a. för kostnaderna för politiska sekreterare åt riksdagens ledamöter och stöd för utrikes resor. Enligt 10 § är stödet avsett att bekosta handläggarkostnader åt riksdagens ledamöter. Stödet beräknas efter normen att det skall täcka kostnaden för en politisk sekreterare per två ledamöter. För en politisk sekreterare utbetalas 32 200 kr per månad.

Lennart Daléus m.fl. (c) tar i motion 1999/2000:A806 upp frågan om jämställdhet i riksdagsarbetet (yrkande 3). Riksdag och regering sätter upp höga mål för *jämställdhetsarbetet*. Samtidigt finns det skäl att undersöka hur det ser ut med det egna jämställdhetsarbetet. Av riksdagens årsredovisning för 1998 framgår bl.a. att två av tre högre chefer är män och att genomsnittslönen skiljer mer än 3 000 kr mellan könen. Också inom partierna brister jämställdheten. Sammantaget var det under riksmötet 1998/99 sålunda 22 män och 12 kvinnor som satt som ordförande eller vice ordförande i ett utskott. Det är rimligt att riksdagen som folkets främsta företrädare tar sådana signaler på allvar och medvetet arbetar för att analysera inte bara kvantitativa utan också kvalitativa delar i mäns och kvinnors inflytande på det egna arbetet. Riksdagen bör därför besluta att tillsammans med riksdagspartierna initiera en utvärdering av kvinnors och mäns inflytande i riksdagsarbetet.

Rigmor Ahlstedt (c) begär i motion 1999/2000:K295 en översyn av rutinerna för utskottsarbetet i syfte att förbättra *arbetsförhållandena för de riksdagsledamöter som är ordinarie ledamöter i ett utskott och suppleanter i ett annat*. Arbetstiderna och rutinerna måste ses över så att utskottssammanträdenas förläggning till samma tider inte utgör ett hinder. Vidare bör suppleanter ges möjlighet att delta i utskottsresor.

Per Bill (m) begär i motionerna 1999/2000:K212 och 2000/01:K300 att det blir tillåtet att använda *bärbara datorer under sammanträden* i samtliga utskott och i kammaren (yrkandena 1 och 2). Det är enligt motionen angeläget att utveckla och förbättra de interna arbetsformerna för riksdagen. Ett självklart första steg är att införa möjligheten att använda bärbara datorer under arbetet i utskotten och i kammaren.

I motion 1999/2000:K203 av Bertil Persson (m) begärs att riksdagsledamöternas arbete i valkretsen underlättas genom att ledamöterna ges tillgång *till en arbetsplats som är centralt belägen i valkretsen* och ger viss sekreterarhjälp, kopieringsresurser och del i sammanträdesrum. En sådan arbetsplats skulle kunna ordnas hos länsstyrelsen. I motion 2000/01:K289 av Sten Tolgfors m.fl. (m) framhålls att majoriteten av riksdagens ledamöter bor utanför Stockholm och att det borde vara naturligt att de assistenter som riksdagen bekostar för ledamöterna skall kunna vara placerade på hemorten (yrkande 3). En riksdagsledamots uppdragsgivare är människorna på hemmaplan, och det är nödvändigt att riksdagens arbete fungerar så effektivt att en ledamot inte måste spendera hela sin tid i Stockholm utan kan finnas på plats i sin valkrets för att upprätthålla kontakt och dialog med människor därhemma. Den nya tekniken gör att en riksdagsledamot precis lika gärna skulle kunna utföra stora delar av arbetet på sin hemort som i ett arbetsrum i Gamla stan.

Kent Härstedt (s) tar i motion 2000/01:K367 upp samma fråga med utgångspunkt i personvalsinslaget i valet till riksdagen. Personvalsinslaget har gett medborgarna en ökad möjlighet till ett vidare engagemang. Banden mellan medborgare och förtroendevald har stärkts, distansen minskar och kraven på den förtroendevalde ökar. Det finns tydliga förväntningar på tillgänglighet, engagemang och återkoppling mot utställda löften. Kraven på

tillgänglighet har ställts på sin spets. Det förväntas att riksdagsledamoten skall upprätthålla kontakten med den lokala partiorganisationen, följa den lokala mediedebatten, besöka föreningar, myndigheter och näringsliv och samtidigt driva ett offensivt förändringsarbete i riksdag och partiorganisation. Förändringar krävs nu för att riksdagsledamöterna skall kunna svara upp mot medborgarnas rimliga och rättmätiga förväntningar och samtidigt bidra till att förtroendet för demokratin återuppbyggs. Därför bör enligt motionären det nu stegvis ökande ledamotsstödet ses över så att huvuddelen av resurserna hamnar i respektive ledamots valkrets. På det sättet kan ledamoten ha en lokal medarbetare som kan bistå i kommunikation med medborgare, parti, föreningsliv och näringsliv och med att följa den lokala debatten.

Ulla Hoffmann m.fl. (v) anser i motion 1999/2000:K215 att det bör upprättas en lista över hotell som inte har porrfilmer i sitt videoutbud eller visar porrkanaler för att riksdagsledamöterna skall kunna ges ett *porrfritt alternativ för hotellvistelser* under tjänsteresor.

Bakgrund

Efter riksdagsvalet 1998 är andelen kvinnliga riksdagsledamöter 43 % att jämföras med år 1970 då andelen kvinnliga riksdagsledamöter var 13 %. Andelen kvinnliga ordinarie utskottsledamöter är 45 %. Högst andel kvinnor finns i justitietsutskottet och socialförsäkringsutskottet. Lägst andel kvinnor finns i trafikutskottet, konstitutionsutskottet, försvarsutskottet och miljö- och jordbruksutskottet. Sju av de sexton utskotten har kvinnliga ordförande och nio av de 20 vice ordförandena är kvinnor.

I riksdagens jämställdhetsplan för 1999 anges som mål för det långsiktiga jämställdhetsarbetet en balanserad könsfördelning inom alla yrkesområden, på alla chefsnivåer, i tillfälliga arbetsgrupper, projektgrupper eller liknande, lika lön för arbeten som är likvärdiga samt flexibla lösningar för att kombinera föräldraskap och förvärvsarbete. Den 31 december 1999 hade riksdagsförvaltningen 356 kvinnor och 244 män anställda. Av dessa totalt 600 personer var 42 högre chefer och av dessa var 15 kvinnor. Jämställdhetsaspekterna beaktas i det löpande personalarbetet, bl.a. vid rekrytering och kompetensutveckling.

Utskotten sammanträdde under riksmötet 1999/2000 i genomsnitt 52,5 timmar. Sammanträdestiden skiljer sig avsevärt mellan olika utskott. Konstitutionsutskottet hade den längsta sammanlagda sammanträdestiden, 114 timmar, medan lag- och bostadsutskottets motsvarande sammanträdestid var 29 timmar. I första hand utnyttjas tisdag från kl. 10 eller 11 till kl. 14 och torsdagar kl. 9–12 för utskottssammanträden men ofta tas inte alla tillgängliga tisdagar och torsdagar i anspråk. Antalet sammanträden varierade mellan 25 och 36 per utskott med undantag för konstitutionsutskottet och utrikesutskottet där särskilda förhållanden innebär att det hålls ett påtagligt större antal sammanträden.

Talmanskonferensen antog den 9 juni 1982 regler för utskottens resor, senast ändrade den 2 december 1998 (Riksdagens förvaltningskontors cirkulär 1999/2000:1). Enligt 8 § får i utrikes studieresa inte utan särskilt medgivande

av talmanskonferensen delta andra än ledamöter och suppleanter i utskottet samt tjänstemän vid utskottets kansli. Utan talmanskonferensens medgivande får inte fler riksdagsledamöter delta än som motsvarar ordinarie antalet platser i utskottet. Därutöver får högst två tjänstemän delta. Utskottet kan med talmanskonferensens medgivande besluta att i stället för tjänstemän skall delta riksdagsledamot och vice versa.

Någon särskild regel som förbjuder användning av bärbar dator i plenisalen finns inte. Enligt kammarkansliet har det emellertid inträffat att en ledamot av talmannen ombetts att inte arbeta med sådan utrustning under pågående debatt, eftersom det bedömts som störande för övriga närvarande. Det kan i sammanhanget nämnas att t.ex. tidningsläsning av samma skäl enligt praxis inte är tillåten i samband med plenum. Frågan om ledamots användning av bärbar dator under utskottssammanträden har varit aktuell i finansutskottet och utbildningsutskottet. I båda utskotten har användningen av bärbar dator accepterats. I andra utskott har frågan berörts informellt.

När det gäller frågan om hotell utan pornografi i TV kan nämnas att frågan kan komma upp i den upphandling av svenska hotelltjänster som planeras genomföras.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om riksdagsledamöternas tillgång till lokaler och kansliresurser inom de valkretsar där de är verksamma har behandlats av utskottet våren 1996 (bet. 1995/96:KU26 s. 15 f.) och våren 1999 (bet. 1998/99:KU20 s. 13 f.). I betänkandet våren 1996 redovisades bl.a. riksdagens tidigare beslut och principuttalanden angående ledamotsstödet (bet. 1988/89:KU39). Utskottet hade i det sammanhanget uttalat att man genom höjd kostnadsersättning försökte åstadkomma så stor valfrihet som möjligt för de enskilda ledamöterna vad gällde tekniska hjälpmedel m.m. Avsikten var att ledamöterna skulle kunna utnyttja den ökade kostnadsersättningen till att själva införskaffa teknisk utrustning eller till att ordna stöd i arbetet på hemorten i annan form. Utskottet redovisade också uttalanden i ett senare betänkande (bet. 1993/94:KU18), vari utskottet behandlat motioner om att de enskilda ledamöterna personligen borde få disponera över en viss del av de ekonomiska resurser som går till partierna. Enligt utskottets mening stod det partierna fritt att låta ledamöterna disponera en viss del av stödet till partigrupperna i den mån det fanns ett starkt önskemål om detta. I sin bedömning år 1996 hänvisade utskottet till dessa uttalanden och avstyrkte de aktuella motionerna.

När utskottet våren 1999 åter behandlade en motion om arbetsrum för riksdagsledamöterna i valkretsen avstyrktes motionen med hänvisning till det beredningsarbete som då pågick i fråga om stöd till riksdagsledamöterna.

En beredningsgrupp överlämnade i mars 1999 ett förslag till en ny lag om stöd till ledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen (Dnr 10-707-99). Förslaget godtogs av förvaltningsstyrelsen och lades fram för riksdagen i budgetpropositionen och behandlades i konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU1 (s. 6). Förslaget syftade till förbättra ledamöternas arbetssi-

tuation. Stödet skulle inriktas på att bekosta handläggarghjälp i form av politiska sekreterare i stället för den dittillsvarande administrativa hjälpen. Beredningsgruppen hade övervägt var de politiska sekreterarna skulle ha sitt tjänstgöringsställe – i riksdagen eller i valkretsen. Eftersom de politiska sekreterarna skulle fungera som ett kvalificerat stöd i ledamöternas parlamentariska arbete utgick beredningsgruppen från att arbetet i första hand skulle bli förlagt till riksdagen. I sin kostnadsbedömning ansåg förvaltningsstyrelsen att det ökade antalet anställda inom partigrupperna borde kunna rymmas i nuvarande lokalbestånd. Konstitutionsutskottet tillstyrkte i sak lagförslaget.

Konstitutionsutskottet avstyrkte våren 1998 ett motionsyrkande om att bärbara datorer i plenisalen borde tillåtas (bet. 1997/98:KU27 s. 50). Enligt utskottets mening borde riksdagen inte alltför detaljerat reglera vad som är tillåtet och inte tillåtet att göra under överläggningarna i kammaren. Den fråga som aktualiserades i motionen och liknande andra frågor borde avgöras av talmannen, eventuellt efter diskussion i talmanskonferensen, som kan ta initiativ i fråga om reglering av ordningsfrågor, om så är påkallat.

Utskottets bedömning

När det gäller frågan om en översyn av *jämställdheten* för riksdagens personal vill utskottet hänvisa till att detta närmast är en fråga för riksdagsstyrelsen. Utskottet förutsätter vidare att riksdagsstyrelsen och andra berörda organ fortlöpande utvecklar förutsättningarna för kvinnors och mäns inflytande och delaktighet i riksdagens arbete. Motion 1999/2000:A806 yrkande 3 (c) avstyrks.

Utskottet är inte heller berett att tillstyrka de motionsyrkanden som gäller *ökat stöd i valkretsen*. Det stöd som betalas till kostnader för politiska sekreterare åt riksdagsledamöter lämnas liksom ett basstöd till partigrupperna i riksdagen i enlighet med bestämmelser som trädde i kraft vid årsskiftet. Enligt utskottets mening saknas anledning att nu ändra denna ordning. Motionerna 1999/2000:K203 (m), 2000/01:K289 yrkande 3 (m) och 2000/01:K367 (s) avstyrks.

Enligt utskottets mening kan det förutsättas att utrymmet för att skapa *rimligare arbetsförhållanden för riksdagsledamöter som är ordinarie ledamöter i ett utskott och suppleanter i ett annat* genom att förändra utskottens sammanträdestider är mycket begränsat, särskilt som hänsyn måste tas till kammarens sammanträden. Utskotten bestämmer själva sina sammanträdestider, och utskottet är inte berett att förändra denna ordning. Frågan om vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra situationen för dessa ledamöter kan dock komma upp i riksdagsstyrelsen och i utskottsordförandenas överläggningar. Också när det gäller suppleanters deltagande i utskottsresor vill utskottet hänvisa till riksdagsstyrelsen, som bestämmer vilka regler som skall gälla. Utskottet avstyrker följaktligen motion 1999/2000:K295 (c).

När det gäller frågan om *användningen av bärbara datorer i kammaren* anser utskottet fortfarande att denna fråga liksom liknande andra bör avgöras av talmannen, om det behövs efter diskussion i riksdagsstyrelsen och med de

särskilda företrädarna för partigrupperna, som kan ta initiativ i fråga om reglering av ordningsfrågor. Frågan om användningen av *bärbara datorer under utskottssammanträden* kan tas upp i ordförandekonferensen med utskottets ordförande. Något särskilt initiativ med anledning av motionerna 1999/2000:K212 yrkandena 1 och 2 (m) och 2000/01:K300 yrkandena 1 och 2 (m) är enligt utskottets mening inte nödvändigt. Motionsyrkandena avstyrks.

När det gäller frågan om *en lista över hotell utan pornografi i TV* vill utskottet hänvisa till att riksdagens administrativa kontor söker efter lämpliga lösningar och att det ankommer på riksdagsförvaltningen att vidta de åtgärder som behövs. Något särskilt initiativ med anledning av motion 1999/2000:K215 (v) är inte påkallat. Motionen avstyrks.

Riksdagens öppnande

Motionen

Rigmor Stenmark begär i motion 2000/01:K223 att riksdagsledamöternas gäster skall beredas plats på plenisalens läktare under riksdagens högtidliga öppnande. Riksdagsledamöternas anhöriga spelar en mycket viktig roll även för riksdagsarbetet. Utan stödet hemifrån fungerar inte riksdagsuppdraget väl. Det är därför värdefullt att möjligheten finns att bjuda med anhöriga till riksdagens öppnande. Det är dock enligt motionären märkligt att just riksdagsledamöternas gäster hänvisas till att följa öppnandet via en telebild i andrakammarsalen. De borde få sitta på plenisalens läktare och vara bland de främsta inbjudna gästerna.

Bakgrund

Sedan ett tiotal år tillbaka har riksdagsledamöterna haft möjlighet att bjuda in anhöriga, främst makar eller sambor, till riksdagens högtidliga öppnande. Vid det första tillfälle som denna möjlighet gavs deltog 133 sådana gäster. Till det högtidliga öppnandet år 2000 kom 239 anhöriga.

Plenisalens läktare rymmer knappt 500 åhörare. Plats på läktaren under riksdagens högtidliga öppnande har reserverats för diplomater, anhöriga till partiledare och gruppleddare samt gäster från hovet, statsförvaltningen, organisationer och näringslivet och för vissa chefer inom riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter, bortsett från utskottets kanslichefer som har platser i plenisalen. Kommunfullmäktiges ordförande i 68 kommuner var inbjudna gäster vid öppnandet år 2000 och hade sina platser på plenisalens läktare.

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen under senare år behandlat frågor med anknytning till riksdagens öppnande, senast våren 1998 (bet. 1997/98:KU27 s. 48). Genomgående har utskottet därvid hänvisat till ett utskottets uttalande vid 1982/83 års riksmöte (bet. KU 1982/93:14) om att det enligt 1 kap. 6 § riksdagsordningen ankommer på talmannen att efter samråd med vice talmännen fastställa ordningen för öppningssammanträde.

Med hänvisning till vad utskottet tidigare anfört beträffande riksdagens öppnande avstyrker utskottet motion 2000/01:K223 (c).

Vissa riksdagsevenemang m.m.

Motionerna

I ett par motioner behandlas frågan om särskilda riksdagsevenemang. Rig-mor Ahlstedt (c) begär i motion 1999/2000:K296 att riksdagen ser över möjligheterna att genomföra Riksdagens dag i hela Sverige. Det är enligt motionen angeläget att få fler människor att engagera sig i samhällsfrågor. Detta måste göras på skilda sätt och ett sätt är att genomföra en Riksdagens dag i skolor, på arbetsplatser, på gator och torg, i bygdegårdar och andra samlingsplatser. Riksdagsledamöterna kan erbjuda sig att samtala med människor om riksdagen och möjligheterna att som förtroendevalda påverka morgondagens samhälle.

Hans Hoff (s) begär i motion 2000/01:K329 att förutsättningarna för Sveriges skolelever att besöka riksdagen utreds. Enligt motionären varierar de ekonomiska förutsättningarna för att besöka riksdagen, mycket beroende på kostnaderna för en resa till Stockholm.

Henrik S Järrel (m) begär i motion 1999/2000:K291 och 2000/01:K357 att formerna för ett riksdagens utseende av "Årets entreprenör" närmare bereds. Det skulle enligt motionen ligga ett särskilt symbolvärde i att just riksdagen genom ett återkommande evenemang bekräftade insikten om den stora betydelse ett gott entreprenörskap har, inte bara för landets välståndsutveckling utan också som föredöme för nuvarande och blivande entreprenörer. Det är viktigt att det inte går inflation i den här typen av manifestationer från riksdagens sida, utan att just entreprenörskapet lyfts fram som solitär bland andra funktioner och företeelser som i och för sig också kan tänkas värda att premiera.

Bakgrund

Riksdagen har en omfattande informationsverksamhet. Bland annat har 150 ledamöter år 1995 besökt skolor med anledning av FN-dagen, och Öppet hus i riksdagen och Ungdomens riksdag har arrangerats återkommande. Riksdagsledamöterna deltar också i de regelbundet återkommande länsbesöken. Infocentrum på Västerlånggatan hade år 1999 omkring 800 besök per vecka. Där hölls 24 politikercaféer och vid dem deltog sammanlagt omkring 60 ledamöter. Riksdagen har besökts av upp emot 100 000 personer, det tak som satts för antalet besök. Ungefär hälften av besökarna var elever som antingen deltog i ett fördjupat skolprogram eller i en rundvandring tillsammans med en ledamot eller guide. Sedan några år kan gymnasieskolor på avstånd från Stockholm delta i en tävling vars tre vinster är ersättning för resa till riksdagen för att där bl.a. samtala med talmannen och med riksdagsledamöter. För lärare i samhällskunskap och folkhögskolelärare från hela landet hålls årligen kurser i Riksdagshuset. Riksdagen erbjuder också regionala endagskurser då

ledamöter och tjänstemän från riksdagen kommer ut till skolor eller kommuner. Riksdagen har vidare medverkat i olika mässor, däribland Bok- och biblioteksmässan i Göteborg och Utbildningsmässan i Piteå.

Utskottets bedömning

Enligt utskottets mening är sådana informationsinsatser och utmärkelser som motionerna tar upp närmast frågor för riksdagsförvaltningen. Utskottet är inte berett förorda något särskilt initiativ med anledning av motionsyrkandena. Motionerna 1999/2000:K291 (m), 1999/2000:K296 (c), 2000/01:K329 (s) och 2000/01:K357 (m) avstyrks.

Regionalt riksdagskontor i Göteborg

Motionen

Eva Flyborg (fp, s, v, kd mp) begär i motion 2000/01:K249 att det inrättas ett regionalt riksdagskontor i Göteborg. Motionären framhåller att avståndet mellan väljare och valda måste bli kortare, särskilt för den överväldigande majoritet som bor utanför Stockholm. Finns möjligheten att inhämta information om riksdagsarbetet känner människor det lättare att även själva delta i debatten och den politiska beslutsprocessen, utan att vara partipolitiskt anknutna. Därför behöver riksdagen inrätta ett antal regionala riksdagskontor i landet med början i Göteborg. Vid ett sådant kontor kan kammardebatter, frågestunder, interpellationer m.m. hela tiden vara uppkopplade på storbilds-TV. Förslagsvis kan även de lokala riksdagsledamöterna bemanna kontoret enligt ett rullande schema. Kostnaderna för kontoret bör kunna finansieras inom givna budgetramar.

Bakgrund

Som en jämförelse kan nämnas att utgifterna för riksdagens Infocentrum i Stockholm 1999 kan beräknas ha uppgått till ca 4,3 miljoner kronor medan inkomsterna uppgick till ca 775 000 kr.

Utskottets bedömning

Utskottet delar motionärernas uppfattning om det angelägna i att göra informationen om riksdagsarbetet lättillgänglig framför allt för dem som bor utanför Stockholm. Utskottet är dock inte berett förorda en sådan lösning som föreslås i motionen. Närmare till hands ligger enligt utskottets mening att bygga på verksamhet som redan finns, som medborgarkontor och bibliotek. I sådana lokaler kan bl.a. informationsmaterial ställas ut genom riksdagens försorg och ges möjligheter att nå riksdagsinformationen genom Internet. Detta är emellertid en fråga för riksdagsförvaltningen. Enligt utskottets mening är således något särskilt initiativ med anledning av motionen inte nödvändigt. Motion 2000/01:K249 (fp, s, v, kd, mp) avstyrks följaktligen.

Motionen

I motion 1999/2000:K305 av Carina Hägg (s) begärs ett tillkännagivande till regeringen om behovet av utredning om ökad tillgänglighet av politiken genom TV-utsändningar. Motionären hänvisar till C-Span i USA som ger publiken tillgång till direktöverföringar från representanthuset och senaten och andra forum där politik diskuteras och beslut fattas. Verksamheten finansieras av kabelföretagen genom de avgifter de betalar för att erbjuda programmen till sina kunder. I Kanada arbetar CPAC efter samma koncept. Det är av allmänt intresse att det i Sverige kommer till stånd fler sändningar från fler sammanhang. Det är angeläget att frågan om att göra politiken mer tillgänglig via TV utreds. Utvecklingen inom Internet och de utsändningar som sker den vägen är ett komplement men kan inte ses som ersättning för TV-sändningar. Den tekniska utvecklingen bör samtidigt följas för att framdeles anpassa utsändningar till olika tekniska distributionssätt.

Bakgrund

C-span är ett privat, icke-kommersiellt public service-företag bildat och finansierat av kabelbolagen i USA. C-span skapades 1979 för att täcka verksamheten i representanthuset från klubbslag till klubbslag. Sedan dess har C-Span vuxit till en varierad informationstjänst som sörjer för 24 timmars sändningar från offentlig verksamhet. C-span har 260 anställda och dygnet runt-program som kan nås av 77 miljoner hushåll via 6 500 kabelsystem. 1986 inleddes sändningar från senaten genom C-span2. C-Span Extra tillkom 1997 och ger publiken tillgång till direktsända reportage från aktuella tilldragelser. (Uppgifterna har hämtats från C-spans webbplats.)

För att underlätta massmediernas bevakning av riksdagens arbete överförs ljud- och bildupptagningar från alla sammanträden i riksdagens kammare till Kaknästornet. Massmedieföretag kan sedan direkt, eller genom markbunden förlängning, ”tappa” och sända debatter.

Sveriges Television har under 1999 direktsänt alla större debatter och samtliga frågestunder. Totalt tittade 2 miljoner personer någon gång på debatterna från kammaren, som sändes under 65 timmar.

Riksdagssändningar via Öppna kanalerna nådde tidigare 740 000 hushåll i Göteborg, Malmö och Stockholm. Öppna kanalerna sände i sju år cirka 20 tim/vecka från riksdagen i syfte att stödja och uppmuntra den demokratiska dialogen mellan medborgarna. Direktsändningarna i dittillsvarande form upphörde den 31 december 1999. Sändningar fortsätter dock tills vidare genom Öppna kanalen i Göteborg som sänder Riksdagen direkt 4 dagar i veckan från riksdagens plenisal och når ca 210 000 hushåll. (Uppgifterna hämtade från Öppna kanalens i Göteborg webbplats.)

I detta sammanhang kan också nämnas att det bedrivs en försöksverksamhet där ljud och bild från kammarens sammanträden kan nås via riksdagens webbsida.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid 1992/93 års riksmöte avstyrkte utskottet (bet. 1992/93:KU9 s. 18) motioner om ökade TV-sändningar av riksdagsarbetet. Utskottet ansåg att av den redovisning som då lämnats av förvaltningskontoret framgick att mycket omfattande insatser gjorts och var under övervägande inom informationsområdet. Enligt utskottet hade förvaltningsstyrelsen det övergripande ansvaret för informationsfrågorna, och styrelsen kunde genom sin parlamentariska sammansättning under talmannens ledning på lämpligt sätt initiera de förändringar och den utveckling som ändrade förhållanden kan motivera. Frågor om ökade resurser fick aktualiseras i sedvanliga budgetsammanhang. Några initiativ från utskottets sida med anledning av motionerna ansåg utskottet inte då påkallade.

Frågan om radiosändningar från riksdagsdebatter behandlades vid 1993/94 års riksmöte (bet. 1993/94:KU35 s. 8). Utskottet hade inhämtat upplysningar från Riksdagens förvaltningskontor, som erinrat om sina övergripande mål att aktivt informera allmänheten om riksdagens arbete och arbetsformer och framhållit följande. Vissa riksdagsdebatter och öppna utskottsutfrågningar m.m. direktsändes ibland i radio och/eller TV. Beslutet att sända var helt och hållet massmediernas eget medan riksdagen svarade för att det rent praktiskt m.m. ordnades på bästa sätt för massmedierna. Fr.o.m. 1993/94 års riksmöte fanns en länk mellan riksdagen och Kaknästornet. Genom parabler direktöverfördes ljud och bild från kammaren till Kaknästornet. Massmediebolag kunde sedan direkt, eller genom markbunden förlängning, ”tappa” och sända debatter. Länken hade t.ex. gjort det möjligt för TV 4:s redaktion att ständigt vara uppkopplad till riksdagen via Kaknästornet.

Förvaltningskontoret ansåg, bl.a. av kostnadsskäl, att det då inte var realistiskt med egna radiosändningar från riksdagen. En kontinuerlig utveckling av riksdagens informationsverksamhet var dock av stor vikt.

Utskottet ansåg att det är av stor vikt att riksdagens informationsverksamhet kontinuerligt utvecklas. I likhet med föregående år ville utskottet framhålla att förvaltningsstyrelsen har det övergripande ansvaret för informationsfrågorna och att styrelsen genom sin parlamentariska sammansättning, under ledning av talmannen, på ett lämpligt sätt kan initiera de förändringar och den utveckling som kan motiveras av ändrade förhållanden. Motionen avstyrktes.

Våren 1999 behandlade kulturutskottet ett par motioner som gällde införandet av en TV-kanal med direktsändning från politiska församlingar med C-span som förebild (bet. 1998/99:KrU3). Kulturutskottet hänvisade till att Sveriges utbildningsradio (UR) under hösten 1996 hade ansökt hos regeringen om att få starta en politisk kanal, UR-Arena. Distansutbildningskommittén (U 1995:07) hade yttrat sig i ärendet och avstyrkt UR:s begäran. Regeringen beslutade därefter att inte vidta någon åtgärd med anledning av förslaget. (Se

prop. 1996/97:67 Digitala TV-sändningar s. 35.) Kulturutskottet har vid olika tillfällen, senast våren 1998, avstyrkt motionsförslag om en politisk kanal med hänvisning till att det inte fanns något skäl att ompröva regeringens beslut (bet. 1997/98:KrU11 s. 18). Kulturutskottet erinrade om att riksdagen nyligen hade beslutat att förlänga UR:s sändningstillstånd till utgången av år 2001. Enligt kulturutskottets uppfattning var det för tidigt att ha någon bestämd uppfattning om UR:s uppdrag efter år 2001 och om lämpligheten att i UR:s regi inrätta en sådan särskild kanal som nämnts i den aktuella motionen. Det var naturligt att utgå från att frågan skulle komma att aktualiseras i beredningsarbetet inför public service-företagens kommande tillståndperiod.

Kulturutskottet erinrade vidare om att sändningar från politiska arenor förekommer redan i dag. Kulturutskottet hade i sitt betänkande 1998/99:KrU1 redovisat den verksamhet som bedrivs på vissa större orter i landet av den allmännyttiga ideella föreningen Öppna kanaler i Sverige och som bl.a. innebär ett samarbete med riksdagen om att direktsända riksdagsdebatter. I sammanhanget nämndes att även public service-kanalerna och närradion sänder vissa debatter från riksdagen och andra politiska församlingar. Vidare nämndes att den som önskar inrätta en marksänd kanal av det slag som angavs i motionen har möjlighet att ansöka om sändningstillstånd hos regeringen. Kulturutskottet fann att det inte var påkallat med någon riksdagens åtgärd med anledning av motionsyrkandena och avstyrkte dem.

Frågan om UR-Arena behandlades av konstitutionsutskottet våren 1997 med anledning av en följdmotion till regeringens proposition Digitala TV-sändningar. I likhet med kulturutskottet ansåg konstitutionsutskottet att Utbildningsradions begäran att få starta UR-Arena inte borde föranleda något uttalande från riksdagens sida. Motionsyrkandet avstyrktes (bet. 1996/97:KU17 s. 25).

Utskottets bedömning

Utskottet gör samma bedömning som kulturutskottet gjorde hösten 1998 i fråga om införandet av en TV-kanal med C-span som förebild.

Som utskottet tidigare framhållit ligger ansvaret för riksdagens informationsverksamhet hos ledningen för riksdagens förvaltning. De massmedieföretag som så vill kan via riksdagens överföringar till Kaknästornet sända de debatter de väljer. Det kan i sammanhanget inte heller bortses från att den tekniska utvecklingen på IT-området kan leda till att den som så vill kommer att kunna följa allt arbete i kammaren genom riksdagens webbplats. I detta sammanhang kan nämnas att det nu införs möjligheter att göra och lagra upptagningar i ljud och bild från evenemang i första- och andrakammarsalarna och i Skandiasalen. Något särskilt initiativ med anledning av det aktuella motionsyrkandet är enligt utskottets mening inte påkallat. Motion 1999/2000:K305 (s) avstyrks följaktligen.

Motionen

Carina Hägg (s) framhåller i motion 1999/2000:K307 att det är en demokrati-fråga att lätt kunna nå den högsta beslutande församlingen och detta till en låg och enhetlig kostnad över hela Sverige. Motionären anser därför att det är angeläget att införa ett 020-nummer till riksdagen.

Bakgrund

Den 1 januari 1997 infördes ett 020-nummer till riksdagens press- och informationskansli, dit bl.a. allmänheten kan ringa och få frågor besvarade.

Även till EU-upplysningen kan allmänheten ringa på 020-nummer för bl.a. information om EU och EU-frågornas behandling i riksdagen. Ett 020-nummer till den automatiska telefoninformationen via Riksdagen Direkt har också införts.

Tidigare riksdagsbehandling

Konstitutionsutskottet har vid flera tillfällen under 1990-talet behandlat och avstyrkt motioner om inrättande av 020-nummer för samtal till riksdagen. Vid sin senaste behandling – hösten 1997 – hänvisade utskottet till att det finns 020-nummer till riksdagens press- och informationskansli och till EU-upplysningen samt till att sökning i Rixlex är kostnadsfritt (bet. 1997/98: KU1 s. 15). Utskottet framhöll att användningen av 020-nummer ökat och ändrade inte sin tidigare inställning i frågan om införande av ytterligare 020-nummer.

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning. Motion 1999/2000:K307 (s) avstyrks.

Det interna miljöarbetet**Motionerna**

Eva Zetterberg och Karin Svensson Smith (båda v) begär i motion 2000/01:K290 att riksdagen beslutar påskynda och förstärka det interna miljöarbetet bl.a. genom att införa ett miljöledningssystem. Det är enligt motionen angeläget att riksdagen är ett föredöme på miljöområdet. Riksdagens förvaltning har ett ansvar för att göra riksdagsorganisationen till en del av det framtida kretsloppssamhället. En rad åtgärder har vidtagits genom att riksdagen numera i huvudsak förbrukar grön el, återvinningen förbättrats, städrutinerna förändrats och villkoren för rökning ändrats. En del återstår dock att göra bl.a. i fråga om energislösande fönster, icke energioptimerad belysningsarmatur och uppvärmning, fordonsdriften och papperskonsumtionen. En metod för det fortsatta arbetet är att det införs ett modernt miljö-

ledningssystem som effektiviserar och tydliggör miljöarbetet. Systemet innebär att miljökonsekvenser undersöks systematiskt samt att mål ställs upp och kopplas till ett åtgärdsprogram. Andra element är tydlig ansvarsfördelning och regelbunden utvärdering och uppföljning. I ett sådant ledningssystem kan också ingå en mer strikt resepolicy för ledamöter och anställda.

I motion 2000/01: MJ711 (yrkande 39) av Lennart Daléus m.fl. (c) begärs att det tillsätts en grupp som kan se över riksdagens rutiner i syfte att minimera påverkan på miljön. Enligt motionen är det mycket viktigt för miljöpolitikens trovärdighet att riksdag och regering föregår med gott exempel. Motionärerna hänvisar till pågående miljöcertifiering av statliga myndigheter och till att Centerpartiet beslutat införande av ett miljöledningssystem.

Bakgrund

Av regeringens skrivelse 1999/2000:13 framgår att näringslivet varit föregångare i fråga om att införa miljöledningssystem. Sådana system är redan i stor utsträckning uppbyggda i större och medelstora företag inom industrin. Nu har även den offentliga sektorn – kommuner, landsting och statliga myndigheter – påbörjat ett miljöledningsarbete. Miljöledningssystem innebär ett systematiserat miljöarbete med tydliga riktlinjer och mål i bl.a. centrala styrdokument, integrering av miljöhänsyn i den ordinarie verksamheten, klargjorda ansvarsförhållanden, rutiner för uppföljning samt redovisning av resultat. Kommuner och landsting siktar i de flesta fall på certifiering enligt ISO-standard eller registrering enligt EU:s system för miljöstyrning och miljörevision EMAS (Eco Management & Audit Scheme). I Sverige är EMAS sedan augusti 1988 öppet för samtliga sektorer och inte bara för industrisektorn. Kommuner och landsting har legat före staten i miljöledningsarbetet. I oktober 1999 var 99 statliga myndigheter på uppdrag av regeringen i färd med att införa miljöledningssystem, baserat på ISO-standarderna och EMAS.

Riksdagen har en fortlöpande miljöanpassning som årligen följs upp och revideras. Vid ombyggnad och reparation eftersträvas att material är så miljövänliga som möjligt. Vid upphandlingar ställs långtgående miljökrav. Ombyggnaden av kylcentralen blev klar under 1999 och därmed kan Stallkanalens vatten ersätta el under hela året för att hålla temperaturen tillräckligt låg i datorhallar och andra liknande utrymmen. Efter en upphandling övergick riksdagen till att använda miljömärkt el från vattenkraft. För att hålla elförbrukningen nere byts äldre glödlampor och lysrör ut mot miljövänliga lågenergilampor. I större lokaler har sensorer installerats som ser till att lamporna är släckta när ingen person uppehåller sig där. Nästan alla datorer och kontorsmaskiner har energisparläge. De bärbara datorer ledamöterna fick efter valet 1998 var alla TCO99-märkta. Arkitektoniska och kulturhistoriska skäl gör att riksdagsbyggnadernas fönster inte går att byta. Utredningar pågår om val av armatur för utbyte av allmänbelysningen i flera byggnader varvid hänsyn tas bl.a. till energiförbrukningen. Lokaluppvärmningen är energioptimerad i flertalet fastigheter.

Utvecklingen av städmaterial, bl.a. kemikalier, följs kontinuerligt, och material och utrustning förbättras kontinuerligt. Miljöstationer för återvinning av papper, glas, metall, lampor m.m. införs i huvuddelen av byggnaderna.

Utskottets bedömning

Utformningen av organisationen för riksdagens interna miljöarbete ankommer på riksdagsförvaltningen och dess ledning. Förvaltningen bedriver ett aktivt internt miljöarbete och miljöhänsyn är en integrerad del av verksamheten. Det finns inte anledning att förutsätta annat än att förvaltningsledningen följer utvecklingen av system för miljöarbetet, gör de översyner som behövs i lämplig form och anammar det särskilda miljöledningssystem som kan behövas. Något särskilt initiativ med anledning av motionerna om miljöledningssystem är enligt utskottets mening inte påkallat. Motionerna 2000/01:K290 (v) och 2000/01:MJ711 yrkande 39 (c) avstyrks.

Den organisatoriska hemvisten för riksdagens dataenhet

Motionen

I motion 2000/01:K213 av Bertil Persson (m) begärs att dataenheten infogas i Riksdagsbiblioteket. Det finns enligt motionen all anledning att samordna riksdagens informationsförsörjning på ett effektivt sätt. Riksdagsbiblioteket är den enhet som bäst känner och kan hantera användarens behov och som har vanan att följa utvecklingen på såväl informations- som dokumentationsområdet och utnyttja den mest lämpliga tekniklösningen.

Bakgrund

Enligt 15 § lagen (2000:419) om instruktion för riksdagsförvaltningen skall riksdagsstyrelsen pröva om förvaltningens verksamhet bedrivs effektivt och i överensstämmelse med syftet för verksamheten.

Enligt arbetsordningen för riksdagsförvaltningen avgör riksdagsdirektören ärenden om föreskrifter respektive tjänsteföreskrifter som, utöver de föreskrifter som skall beslutas av riksdagsstyrelsen eller annan enligt arbetsordningen, behövs för förvaltningens verksamhet och organisation.

Riksdagens administrativa kontor leds av en förvaltningschef och är indelat i en personalenhet, en ekonomienhet, en juridisk enhet och en enhet för administrativ ledamotsservice samt tre större avdelningar. Cirka 50 anställda fanns inom IT-avdelningen som är indelad i sektionerna system och nät, service och utbildning, utveckling samt teknisk service.

Sektionen service och utbildning levererar IT-service och användarstöd till systemets alla användare. Till sektionens ansvarsområden hör bl.a. helpdesk, där de problem som tar mindre tid i anspråk löses direkt vid ett första samtal, medan mer tidskrävande problem skickas vidare för felsökning och åtgärd till andra linjen som hanterar problemlösningar och förebyggande åtgärder genom analys och uppföljning av registrerade problem. Till ansvarsområdet

hör också serviceteknikernas verksamhet, utbildning och IT-avdelningens information.

År 1999 hade riksdagen hade 1 700 datorarbetsplatser. Av dem fanns 500 hemma hos ledamöter och tjänstemän. Över 90 % av ledamöterna hade ISDN. Enligt avtal är Telia ansvarigt för installation och underhåll av ISDN-anslutningarna hemma hos ledamöterna. Under 1999 var det stora problem med ISDN-kommunikationen. Skälen var främst att Telias ISDN-nät inte fungerat tillfredsställande och att riksdagens datanät haft för få ISDN-ingångar.

Helpdesk tog under 1999 emot 20 000 samtal, en ökning med 4 000 från föregående år. Under året togs i bruk ett program som ger supportteknikerna i helpdesk möjligheten att ta över användarens bildskärm om denne samtycker. Syftet är att uppnå en effektivare felsökning och snabbare problemlösning.

Utskottets bedömning

Det ankommer på riksdagsförvaltningens ledning att besluta om förvaltningens organisation. Riksdagsstyrelsen skall pröva om förvaltningens verksamhet bedrivs effektivt och i överensstämmelse med syftet för verksamheten.

Något särskilt initiativ med anledning av motionen om dataenhetens organisatoriska tillhörighet är inte påkallat. Motion 2000/01:K213 (m) avstyrks.

Riksdagens IT-policy

Motionen

Per Bill (m) och Eva Flyborg (fp) begär i motion 2000/01:K365 att riksdagens IT-policy avskaffas. Riktlinjerna som innebär att datorerna inte får användas för värdepapperstransaktioner, deltagande i chattgrupper eller kedjebrev ger fel signaler. Sveriges lagar ger tillräckliga ramar.

Bakgrund

Förvaltningsstyrelsen fastställde den 14 juni 2000 generella riktlinjer för användning av Internet och elektronisk post (e-post) vid datorer anslutna till riksdagsförvaltningens nätverk.

Utrustningen är enligt riktlinjerna till för att användas av riksdagsledamöterna för utförande av uppdraget som riksdagsledamot, av riksdagsförvaltningens anställda för utförande av arbetsuppgifterna och av de anställda vid partikanslierna för utförande av arbete för riksdagsgruppen eller ledamöterna.

Riksdagsförvaltningen medger privat nyttjande av Internet och e-post i mindre omfattning. Användningen skall ske med gott omdöme, och nyttjandet får inte orsaka riksdagsförvaltningen extra kostnader eller, när det gäller tjänstemännen, gå ut över det ordinarie arbetet. Användaren skall alltid ha i åtanke att riksdagens domännamn (riksdagen.se) finns med i avsändaradressen vid sändning av e-post och vid besök på webbplatser. Nyttjandet måste

därför ske på ett ansvarsfullt sätt och vara förenligt med de grundläggande värderingar riksdagen företräder.

Det är inte tillåtet att via riksdagens nätverk göra privata värdepappers-transaktioner, delta i s.k. chattgrupper eller kedjebrev eller ladda ned spel eller andra programvaror. Användaren måste vidare beakta upphovsrättsregler och licensrättigheter. Nätverket får inte nyttjas för näringsverksamhet eller administration av föreningsverksamhet som inte är knuten till riksdagen.

Utskottets bedömning

Riksdagens Internetpolicy har nyligen antagits av förvaltningsstyrelsen. Det är numera riksdagsstyrelsen som har att fatta beslut i denna typ av frågor. Motion 2000/01:K365 (m, fp) avstyrks.

Registrering av ledamöters ekonomiska intressen

Gällande regler

Lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen trädde i kraft den 1 september 1996. Riksdagsförvaltningen får enligt lagen med hjälp av automatisk databehandling inrätta och föra ett register med ändamålet att ge en samlad information om riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse (1 och 5 §§).

Anmälan är enligt 4 § frivillig men den skall innehålla alla vid anmälningstillfället relevanta uppgifter om sådana förhållanden som registret enligt 10 § skall innehålla. Registreringen är enligt förarbetena (bet. 1995/96: KU13) ett uttryck för en strävan mot en större öppenhet kring uppdraget som riksdagsledamot. Vid urvalet av uppgifter som skall omfattas av registreringen beaktades att ett otillbörligt intrång inte skulle uppkomma i den enskilde ledamotens personliga integritet.

Bland uppgifterna som enligt 10 § skall ingå i registret märks ägarintressen i olika slags företag, förutsatt att värdet av andelen uppgår till två basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. Även ägarintresse i en fastighet som är näringsfastighet skall registreras.

Vidare skall olika slag av inkomstbringande verksamhet registreras. Det gäller dels avlönad anställning, dels vid sidan av ledamotsuppdraget bedriven självständig verksamhet. Avtal av ekonomisk karaktär mellan en ledamot och arbetsgivare skall registreras. Detta gäller bl.a. löne- eller pensionsförmån som utgår under tid som omfattas av uppdraget som riksdagsledamot, men även avtal som får effekt först sedan uppdraget som riksdagsledamot har upphört skall registreras.

Styrelseuppdrag och revisorsuppdrag i bolag och ekonomisk förening skall registreras. Detsamma gäller motsvarande uppdrag i en ideell förening som har till uppgift att främja medlemmarnas ekonomiska intressen och stiftelse som bedriver rörelse eller annan ekonomisk verksamhet. Bland de ideella

föreningar som träffas av registreringskravet kan nämnas fackliga organisationer, arbetsgivarorganisationer och näringslivsorganisationer.

Offentliga uppdrag skall registreras, såvida de inte endast är av tillfällig karaktär. Detta gäller såväl statliga som kommunala uppdrag.

Slutligen skall också vissa materiella förmåner, sekreterar- eller utredningshjälp registreras.

Enligt 8 § skall nya registreringspliktiga uppgifter eller ändringar av registrerade uppgifter anmälas skriftligen inom fyra veckor efter det att de uppkommit. Enligt 9 § kan en ledamot när som helst genom skriftlig anmälan till kammarkansliet återkalla en anmälan om registrering.

Motionerna

Bengt Silfverstrand (s) begär i motion 2000/01:K243 att registret över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen skall göras obligatoriskt. Enligt motionären avstår en femtedel av riksdagens ledamöter från att redovisa sina privata ekonomiska intressen och sina styrelseuppdrag i det offentliga register som togs i bruk för fyra år sedan. Trots att de regler som riksdagen antagit ställer som absolut krav att ändringar skall anmälas inom fyra veckor är de flesta uppgifterna i registret flera år gamla. En enbart frivillig registrering är inte tillfyllest för att uppnå syftet med registret.

Också i motion 2000/01:K361 av andre vice talman Eva Zetterberg och Kenneth Kvist (v) begärs att riksdagen beslutar om obligatorisk registrering. Det faktum att registreringen är frivillig utgör ett problem. Värdet av registret kan ifrågasättas när inte alla ställer upp. Ett register där samtliga ledamöter finns med har ett informationsvärde men kan också tjäna som ett föredöme i öppenhet. Det är viktigt att allmänheten lätt kan få fram information och själv bedöma vilka uppdrag utanför riksdagen som förefaller förenliga med riksdagsuppdraget eller inte gör det.

Bakgrund

294 ledamöter är för närvarande anmälda till registret. Icke anmälda till registret är 4 av 131 socialdemokrater 31 av 82 moderater, 2 av 43 vänsterpartister, 14 av 42 kristdemokrater, 2 av 18 centerpartister, 1 av 17 folkpartister och 1 av 16 miljöpartister. Efter den 21 augusti 2000 kom det in 10 nya anmälningar, och 22 ledamöter ändrade sina uppgifter om ekonomiska förhållanden.

Utskottets bedömning

I samband med att utskottet våren 1996 behandlade förslaget till lag om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen (bet. 1995/96:KU13) framhöll utskottet att det var angeläget att de första årens erfarenheter tas till vara och att nödvändiga justeringar och förbättringar görs så snart det är möjligt. Utskottet förutsatte att den utvärdering som föreslagits av den arbetsgrupp som utarbetat lagförslaget skulle komma till stånd i lämpligt sammanhang.

Enligt utskottets mening är det angeläget att denna utvärdering nu kommer till stånd för att ligga till grund för bedömningar om huruvida ändringar i lagen kan behöva göras. En sådan utvärdering bör föreligga innan utskottet tar ställning till frågan om en obligatorisk registrering. Utskottet, som förut-sätter att utvärderingen kommer till stånd i enlighet med vad som tidigare uttalats, anser inte att initiativ med anledning av motionerna 2000/01:K243 (s) och 2000/01:K361 (v) är nödvändigt. Motionsyrkandena avstyrks.

I detta sammanhang vill utskottet dock ta upp en fråga som gäller regleringen om vilka uppgifter som skall anmälas till registret. Enligt 10 § 9 lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen skall uppgift om statligt, primärkommunalt, landstingskommunalt och kyrkokommunalt uppdrag som inte endast är av tillfällig karaktär inte redovisas. Sedan den 1 januari år 2000 finns inte längre något kyrkokommunalt uppdrag. Bestämmelsen bör därför snarast ändras. Utskottet föreslår att riksdagen antar bifogat förslag till lag om ändring i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande ändring i riksdagsordningen*
att riksdagen antar regeringens i *bilaga 1* intaget förslag till lag om ändring i riksdagsordningen med den ändringen att ikraftträdandebestämmelsen i stället skall lyda:
Denna lag träder i kraft den 20 november 2000 och tillämpas första gången i fråga om statsbudgeten för år 2001,
2. *beträffande riksdagens arbetsår*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K265 yrkande 3 delvis och 2000/01:K220,
3. *beträffande ledamöternas placering i plenisalen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K226 och 2000/01:K326,
res. I (m, kd)
4. *beträffande framåtblickande debatt*
att riksdagen avslår motion 2000/01:K336 delvis,
5. *beträffande debatterna i kammaren*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:K289 yrkandena 4, 5 och 8 samt 2000/01:K393 yrkandena 1 och 2,
6. *beträffande Europaparlamentarikernas deltagande i riksdagsdebatter*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:U505 yrkande 4 och 2000/01:K398 yrkande 10,
7. *beträffande den allmänna motionstiden m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K263, 1999/2000:K287, 1999/2000:K332, 1999/2000:K333, 1999/2000:K338, 2000/01:K205, 2000/01:K222, 2000/01:K254, 2000/01:K322, 2000/01:K334, 2000/01:K336 delvis, 2000/01:K338 och 2000/01:K386,

8. beträffande *utskottsorganisationen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K219, 1999/2000:K265 yrkande 3 delvis, 1999/2000:K271, 1999/2000:K325, 2000/01:K214, 2000/01:K227, 2000/01:K240 och 2000/01:K317,
9. beträffande *beredningen av vissa frågor i riksdagsorganisationen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K265 yrkande 1 1999/2000:K300 och 2000/01:K297 yrkande 1,
res. 2 (v, fp, mp)
10. beträffande *öppna utskottssammanträden*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K206 yrkande 10, 2000/01:K303 yrkande 7 och 2000/01:K318,
res. 3 (m, kd)
11. beträffande *utskottsmöten under plenitid*
att riksdagen avslår motion 2000/01:K289 yrkande 2,
12. beträffande *suppleants rätt till tjänstgöring*
att riksdagen avslår motion 2000/01:K288,
13. beträffande *voteringar i kammaren m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K288 och 2000/01:K289 yrkandena 1, 6 och 7,
14. beträffande *duandet i riksdagsprotokollet*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:K205,
15. beträffande *registrering av lobbare*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K225 och 2000/01:K239,
16. beträffande *jämställdheten i riksdagen*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:A806 yrkande 3,
17. beträffande *arbetsförhållandena för ordinarie ledamot som är suppleant i annat utskott*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:K295,
18. beträffande *bärbara datorer vid kammar- och utskottssammanträden*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K212 yrkandena 1 och 2 och 2000/01:K300 yrkandena 1 och 2,
19. beträffande *arbetsplats i valkretsen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K203, 2000/01:K289 yrkande 3 och 2000/01:K367,
20. beträffande *hotell utan pornografi i TV*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:K215,
21. beträffande *riksdagens öppnande*
att riksdagen avslår motion 2000/01:K223,
22. beträffande *vissa riksdagsevenemang*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:K291, 1999/2000:K296, 2000/01:K329 och 2000/01:K357,
23. beträffande *regionalt riksdagskontor i Göteborg*
att riksdagen avslår motion 2000/01:K249,
24. beträffande *TV-sändningar från riksdagens kammare m.m.*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:K305,
25. beträffande *020-nummer till riksdagen*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:K307,

26. beträffande *det interna miljöarbetet*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:K290 och 2000/01:MJ711
yrkande 39,
27. beträffande *riksdagens dataenhet*
att riksdagen avslår motion 2000/01:K213,
28. beträffande *riksdagens IT-policy*
att riksdagen avslår motion 2000/01:K365,
29. beträffande *registrering av ledamöters ekonomiska intressen*
att riksdagen avslår motionerna 2000/01:K243 och 2000/01:K361,
30. beträffande *lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen*
att riksdagen antar det av utskottet i bilaga 2 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen.

Stockholm den 26 oktober 2000

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

I beslutet har deltagit: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Mats Berglind (s), Inger René (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Kenth Högström (s), Mats Einarsson (v), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp), Britt-Marie Lindkvist (s), Per-Samuel Nisser (m), och Inger Strömbom (kd).

Reservationer

1. Ledamöternas placering i plenisalen (mom. 3)

Per Unckel (m), Ingvar Svensson (kd), Inger René (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Per-Samuel Nisser (m) och Inger Strömbom (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "2000/01:K326 (m) avstyrks" bort ha följande lydelse:

I nästan alla demokratier är ledamöterna placerade partivis. Det svenska sättet att ordna placeringen får närmast ses som en historisk kvarleva från den tid riksdagsledamöterna främst uppfattades som företrädare från sina valkretsar. Utskottet kan konstatera att ledamöter vid de senaste valen har invalts på s.k. rikslistor, vilket inneburit att de fördelats på valkretsar och därmed plats i kammaren utan något samband med deras bostadsorter.

I andra politiskt valda församlingar brukar inte en geografisk indelningsgrund följas. Kommunfullmäktigeledamöter och landstingsledamöter sitter ofta partivis, och samma förhållande råder i Europaparlamentet. Utskottet delar motionärernas bedömning att en platsfördelning i riksdagens plenisal efter partitillhörighet skulle skänka debatten större livfullhet och åskådlighet. Partiernas uppträdande i voteringar och skillnader i närvaro skulle kunna avläsas snabbt. Enligt utskottet bör således en förändring av ledamöternas placering i plenisalen genomföras inför nästa riksmöte.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *ledamöternas placering i plenisalen*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:K226 och 2000/01:K326 beslutar att platsfördelningen i riksdagens plenisal skall ske efter partitillhörighet och inte efter valkrets.

2. Beredningen av vissa frågor i riksdagsorganisationen (mom. 9)

Kenneth Kvist (v), Mats Einarsson (v), Per Lager (mp) och Helena Bargholtz (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med ”När det gäller” och slutar med ”yrkande 1 (v) avstyrks” bort ha följande lydelse:

Jämställdhet i arbetslivet leder inte automatiskt till jämställdhet på alla områden. Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening angeläget med ett formellt instrument som tydligt anger att alla utskott och inte bara arbetsmarknadsutskottet skall föra upp jämställdhetsfrågor inom sina sakområden. Utan en sådan formell plattform finns det en risk för att andra utskott kan förbise jämställdhetsaspekterna och de konsekvenser olika förslag kan få för kvinnor och män. Riksdagsstyrelsen bör enligt utskottets mening ges i uppdrag att undersöka vilka åtgärder som är nödvändiga för att åstadkomma denna formella plattform. Det kan handla om att införa en övergripande tilläggsparagraf eller finna en annan väg att ge utskotten detta uppdrag att i sin beredning beakta jämställdhetsperspektivet. Utskottet tillstyrker följaktligen motion 1999/2000:K265 yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *beredningen av vissa frågor i riksdagsorganisationen*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:K265 yrkande 1 som sin mening ger riksdagsstyrelsen till känna vad utskottet anfört om behovet av att beakta jämställdhetsaspekter i utskottens beredningsarbete.

3. Öppna utskottssammanträden (mom. 10)

Per Unckel (m), Inger René (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Helena Bargholtz (fp) och Per-Samuel Nisser (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "Utskottet är" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att riksdagens roll i det politiska arbetet förstärks. En väg att gå är därvid att ge utskotten större möjligheter att i olika sammanhang själva besluta om sina arbetsformer. En sådan beslutanderätt skulle inbegripa en rätt att i större utsträckning än i dag öppna vissa utskottssammanträden för allmänheten och tillåta TV- och Internetsändningar från sammanträdena. Utskottet anser att en sådan ordning skulle kunna bidra till att vitalisera riksdagens arbete samtidigt som medborgarnas insyn och intresse för den politiska beslutsprocessen skulle öka. Utskottet tillstyrker således motionerna 1999/2000:K206 yrkande 10 (m), 2000/01:K303 yrkande 7 (m) och 2000/01:K318 (kd, c).

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *öppna utskottssammanträden*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:K206 yrkande 10, 2000/01:K303 yrkande 7 och 2000/01:K318 som sin mening ger riksdagsstyrelsen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Europaparlamentarikernas deltagande i riksdagsdebatter

Helena Bargholtz (fp) anför:

Utskottet anser att frågan om Europaparlamentarikernas deltagande i riksdagsdebatterna inte bör avgöras innan Riksdagskommitténs arbete med frågan avslutats. Jag har inte någon annan mening men vill understryka vikten av att Europaparlamentarikerna får ett eget formaliserat och öppet forum för återrapportering. Erfarenheterna från Nederländerna visar att det finns ett stort intresse av dessa debatter. På ett sådant sätt skulle EU-politiken också kunna föras närmare medborgare och politiker i Sverige.

Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs att tilläggsbestämmelserna 4.6.15 och 5.12.1 riksdagsordningen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4.6.15

Arbetsmarknadsutskottet skall bereda ärenden om arbetsmarknadspolitik, arbetsrätt, arbetstid, semester, arbetsmiljö, statlig personalpolitik samt jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 13. *Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet* och 14. *Arbetsmarknad och arbetsliv* tillhör arbetsmarknadsutskottets beredning.

Arbetsmarknadsutskottet skall bereda ärenden om arbetsmarknadspolitik, arbetsrätt, arbetstid, semester, arbetsmiljö, statlig personalpolitik samt jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 13. *Arbetsmarknad* och 14. *Arbetsliv* tillhör arbetsmarknadsutskottets beredning.

5.12.1

Statsutgifterna skall hänföras till följande utgiftsområden: 1. Rikets styrelse, 2. Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3. Skatteförvaltning och uppbörd, 4. Rättsväsendet, 5. Utrikesförvaltning och internationell samverkan, 6. Totalförsvaret, 7. Internationellt bistånd, 8. Invandrare och flyktingar, 9. Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10. Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11. Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12. Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13. *Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet*, 14. *Arbetsmarknad och arbetsliv*, 15. Studiestöd, 16. Utbildning och universitetsforskning, 17. Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18. Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, 19. Regional utjämning och utveckling, 20. Allmän miljö- och naturvård, 21. Energi, 22. Kommunikationer, 23. Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, 24. Näringsliv, 25. Allmänna bidrag till kommuner, 26. Statskuldräntor m.m. och 27. Avgiften till Europeiska gemenskaperna.

Statsutgifterna skall hänföras till följande utgiftsområden: 1. Rikets styrelse, 2. Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3. Skatteförvaltning och uppbörd, 4. Rättsväsendet, 5. Utrikesförvaltning och internationell samverkan, 6. Totalförsvaret, 7. Internationellt bistånd, 8. Invandrare och flyktingar, 9. Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10. Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11. Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12. Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13. *Arbetsmarknad*, 14. *Arbetsliv*, 15. Studiestöd, 16. Utbildning och universitetsforskning, 17. Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18. Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, 19. Regional utjämning och utveckling, 20. Allmän miljö- och naturvård, 21. Energi, 22. Kommunikationer, 23. Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, 24. Näringsliv, 25. Allmänna bidrag till kommuner, 26. Statskuldräntor m.m. och 27. Avgiften till Europeiska gemenskaperna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen

Härigenom föreskrivs att 10§ i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

10 §

Registret skall innehålla uppgifter om namn, partibeteckning och valkrets beträffande ledamöter som har gjort anmälan om registrering.

För varje ledamot skall följande uppgifter registreras:

Art av åtagande eller ekonomiskt intresse	Uppgifter som skall registreras
---	---------------------------------

9. Statligt, primärkommunalt, landstingskommunalt <i>och kyrkokommunalt</i> uppdrag som inte är av endast tillfällig karaktär.	Uppdragets art och uppdragsgivarens namn.
--	---

Föreslagen lydelse

10 §

Registret skall innehålla uppgifter om namn, partibeteckning och valkrets beträffande ledamöter som har gjort anmälan om registrering.

För varje ledamot skall följande uppgifter registreras:

Art av åtagande eller ekonomiskt intresse	Uppgifter som skall registreras
---	---------------------------------

9. Statligt, primärkommunalt <i>och</i> landstingskommunalt uppdrag som inte är av endast tillfällig karaktär.	Uppdragets art och uppdragsgivarens namn.
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Motionerna	1
Motioner från allmänna motionstiden 1999	1
Motioner från allmänna motionstiden 2000	3
Utskottet	8
Ändring i riksdagsordningen.....	8
Propositionen	8
Yttrande från arbetsmarknadsutskottet.....	9
Konstitutionsutskottets bedömning	9
Riksdagens arbetsår	9
Gällande regler	9
Motionerna	10
Bakgrund.....	10
Utskottets bedömning.....	11
Ledamöternas placering i plenisalen	11
Gällande regler	11
Motionerna	11
Tidigare behandling	12
Utskottets bedömning.....	12
Debatterna i kammaren	12
Gällande regler	12
Motionerna	13
Tidigare behandling	13
Utskottets bedömning.....	14
Europaparlamentarikernas deltagande i riksdagsdebatter	15
Motionerna	15
Tidigare riksdagsbehandling	15
Utskottets bedömning.....	16
Den allmänna motionstiden m.m.	16
Gällande regler	16
Motionerna	17
Bakgrund.....	18
Tidigare riksdagsbehandling	19
Utskottets bedömning.....	21
Utskottsorganisationen.....	22
Gällande bestämmelser	22
Motionerna	23
Bakgrund.....	24
Tidigare utskottsbehandling	25
Utskottets bedömning.....	26
Beredningen av vissa frågor i utskottsorganisationen.....	26
Gällande regler	26
Motionerna	26
Bakgrund.....	27

Utskottets bedömning.....	28
Utskottssammanträden.....	29
Gällande regler.....	29
Motionerna.....	30
Tidigare behandling.....	30
Utskottets bedömning.....	31
Voteringarna i kammaren m.m.	31
Motionerna.....	31
Utskottets bedömning.....	32
Duandet i riksdagsprotokollet.....	32
Motionen.....	32
Bakgrund.....	32
Tidigare riksdagsbehandling.....	33
Utskottets bedömning.....	33
Registrering av lobbyare.....	33
Motionerna.....	33
Tidigare behandling m.m.	33
Utskottets bedömning.....	34
Riksdagsledamöternas arbetsituation.....	34
Gällande regler.....	34
Motionerna.....	35
Bakgrund.....	36
Tidigare riksdagsbehandling.....	37
Utskottets bedömning.....	38
Riksdagens öppnande.....	39
Motionen.....	39
Bakgrund.....	39
Utskottets bedömning.....	40
Vissa riksdagsevenemang m.m.	40
Motionerna.....	40
Bakgrund.....	40
Utskottets bedömning.....	41
Regionalt riksdagskontor i Göteborg.....	41
Motionen.....	41
Bakgrund.....	41
Utskottets bedömning.....	41
TV-sändningar från riksdagens kammare och andra politiska forum.....	42
Motionen.....	42
Bakgrund.....	42
Tidigare riksdagsbehandling.....	43
Utskottets bedömning.....	44
020-nummer till riksdagen.....	45
Motionen.....	45
Bakgrund.....	45
Tidigare riksdagsbehandling.....	45
Utskottets bedömning.....	45
Det interna miljöarbetet.....	45

Motionerna	45
Bakgrund.....	46
Utskottets bedömning.....	47
Den organisatoriska hemvisten för riksdagens dataenhet	47
Motionen	47
Bakgrund.....	47
Utskottets bedömning.....	48
Riksdagens IT-policy	48
Motionen	48
Bakgrund.....	48
Utskottets bedömning.....	49
Registrering av ledamöters ekonomiska intressen	49
Gällande regler	49
Motionerna	50
Bakgrund.....	50
Utskottets bedömning.....	50
Hemställan	51
Reservationer.....	53
1. Ledamöternas placering i plenisalen (mom. 3)	53
2. Beredningen av vissa frågor i riksdagsorganisationen (mom. 9)	54
3. Öppna utskottssammanträden (mom. 10).....	54
Särskilt yttrande.....	55
Europaparlamentarikernas deltagande i riksdagsdebatter	55
Bilaga 1 Propositionens lagförslag	56
Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen.....	56
Bilaga 2 Utskottets lagförslag.....	57
Förslag till lag om ändring i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen.....	57